

F. M.:

Zadružništvo —

pobornik idej bratstva, enakosti in svobode

O klenjena, trpinčena ie izstradana zver je zbesnela. Razbila je okove, ki jo je vanje vklepala osovražena gospoda, kakor plaz se je razlila povodenj po deželi; v imenu visokodonečih, omamnih gesel je rušila množica gnezda svojih sto- in stokrat prokletih zatiralcev, plenila krivično ugrabljen bogastva in se napajala nad lastno drznostjo. Sproščenje je bilo tako neomejeno, da je sama dvomila o resničnosti lastnega divjanja, češ, ni li vse samo prevara in sen. — A ni bila prevara! Krvava zarja ni izginila z neba, v večnost je trajal dan narodove osvete za stoletne krivice. Ni bilo moči, ki bi bila mogla ustaviti ta plaz, ki je drvel in grozil uničiti vse, kar bi se mu poskusilo upreti. Lavina, nepremagljiva, hropeča, razbijajoča, noseča smrt in razdejanje. — Tak je bil pohod zmagovitih Rousseaujevih gesel o bratstvu, enakosti in svobodi. Bilo je to leta 1789.

Pet in petdeset let pozneje — 1844. — se je zgodilo nekaj podobnega. Kolikor se zdi komu smešna ta trditev, je vendarle resnična. Res da ni prisljuhlil svet; jedva najbližja okolica je vedela za dozdevno nepomembno dogajanje v Rochdalu proti koncu omenjenega leta. Vendar je bilo tam začetemu nazoru usojeno, da prodre v širni svet kot iskra silnega, vesoljstvo obsegajočega gibanja. Delo, ki se je začelo z Veliko revolucijo in ki je ostalo že zaradi svoje narave same nekaj zunanjega, kar je šlo mimo človekove duše, ne da bi jo zgrabilo z vso silo in jo potegnilo s seboj v bojni metež življenja, je našlo nadaljevalca v pokretu, ki so ga revolucionarni socialisti z zaničevanjem imenovali meščanskega. Ne oziraje se na ljute psovke je pokret nadaljeval svojo jasno začrtano pot in z dejanji dokazal, da premore več nego revolucionarci. Ti so imeli sicer ostre besede za vsakogar, vendar niso znali opraviti niti deseti del tega, kar se je posrečilo zadružništvu, ki je danes dejansko edini, v gospodarstvu častno mesto zavzemajoči pokret.

Poglejmo sedaj, kaj nas opravičuje v trditvi, da nadaljuje zadružništvo delo francoske revolucije.

Predaleč ne moremo seči v zgodovino. Omejimo se na dobo srednjega veka, ki je trajal dovolj dolgo, da je udaril tedaj živečemu človeštvu svoj lastni pečat. Ako se ozremo na gospodarstvo tedanje dobe, zasledimo pojav, ki je značilen za srednji vek, namreč dejstvo, da je verski čut — cerkveni univerzalizem obvladoval vse človekovo mišljenje in da je morala stopiti gospodarska stran v ozadje. Tradicija stoletnega kmetovega tlačanstva izza zadnjih stoletij prvega tisočletja, tlačanstva, ki je bilo za to dobo zaradi pomanjkanja denarja in denarnega prometa edino možno, je vzgojila v tlačanu čut o neizpremenljivosti od Boga in gospode določenega gospodarskega reda, ki je samo po sebi umljivo predpostavljal gospoda z vsemi pravicami in brez dolžnosti, ter brezpravnega tlačana z vsemi dolžnostmi. Nihče se ni skoraj spodtikal nad tem, nemara od večnosti same določenem razmerju med ljudmi, in tako je tlačan s svojim hlapčevskim mišljenjem le še utrjeval domnevo o več — in manjvrednosti ljudi, kljub jasnemu nauku evangelija o skupnem očetu v nebesih. Toda kaj se je gospoda, posvetna in duhovna, brigala za evangelij! Dejanski položaj je bil ugoden za njene mošnjičke in če že v tlačanih samih ni bilo misli o demokraciji, je tudi gospoda molčala ter s tem molkom odobraval neznosni položaj.

Tako je ostalo, dokler ni prišlo prosvetljenstvo, dokler ni prišel Rousseau in z njim družabna pogodba (*Le contract social*). Že dvo-mečemu tlačanu (o tem dvomu pričajo kmečki upori začeni s 15. stoletjem) so se odprle oči, izpregledal je: in misel o bratstvu ni več izginila iz glav in src hrabrih, po naravnih pravicah stremečih mož. Rodila se je preko noči in živela dalje, zdaj tiho, zdaj burno, dokler ni dokončno našla zatočišča, ne morda v lažni, na strankarstvu temelječi demokraciji, temveč v združnem pokretu Anglije. Kako?!

Že pred združnimi ideologi so živeli odlični filozofi, ki so razglabljali o življenju in njegovi smiselnosti ali nesmiselnosti. Razpravljanje jih je končno privedlo do spoznanja, da je možno gledati na človeka z različnih stališč, in nič čudnega, da so mu dali temu primerna imena: *homo politicus*, *religiosus* etc. Ker so imeli ti misleci posebno ljubezen do abstraktnosti, niso, bi dejal, niti opazili, da je človek iz materije, ki propade, če nima za vzdrževanje potrebnih sredstev. Preiti so morala stoletja, da je prišel človek v 19. stoletju končno do spoznanja, da je on sam predvsem gospodarsko bitje, in da je torej gospodarstvo, to se pravi način pridobivanja življenjskih sredstev faktor, ki uravnava vse njegovo delovanje in da nimajo ideali — verski, narodni ... — skoraj nobene moči več nad njim spričo praznega želodca. Ta ugotovitev, ki je našla pri pionirjih kooperatizma popolno razumevanje, je izzvala vse nujne posledice, katerih prva je

priznanje bratstva. To priznanje pomeni dejansko popoln preobrat vsega drugega mišljenja tedanje družbe. Zadrugi pionirji — sami sicer delavci in torej mnogo bolj naklonjeni že po naravi ideji bratstva, so modrovali nekako tako: Če sem gospodarsko bitje, tedaj je to isto moj bližnji, moj sočlovek, in ni dvoma, da ne more biti glede porekla med nama nobene razlike. Vse govorice in trditve o modri krvi, ki se baje pretaka po žilah mojega gospoda, so torej za otroka izmišljene bajke, ki naj me drže v pokorščini z motivacijo: suženj si ti, tvoj oče je bil suženj in tvojim otrokom ne bo nič bolje. Vsa stoletna tradicija je torej le prevara, ki je sedaj razkrinkana. Ni je sile, ki bi se še dalje uspešno mogla ustavljati nujni zahtevi po priznanju ideje bratstva s strani vseh in vsakogar; vsi smo gospodarska bitja: torej ni ničesar, kar bi nas dvigalo drugega nad drugega.

Če ste pazno sledili dosedanjim izvajanjem, se vam je morala kar sama od sebe poroditi misel, ki je z obravnavano idejo v najtesnejši zvezi, namreč ideja enakosti. Zopet nam bodi trditev, da je gospodarski moment skupen vsem ljudem, izhodišče za nadaljnja izvajanja — seveda z vidika zadrugištva.

Pred pojavom v naslovu navedenih idej je prepričanje o več — oziroma o manjvrednosti ljudi popolnoma opravičevalo tedanje posestno stanje. Vsaka zahteva, ki bi bila šla v tej smeri, da se obstoječe posestno stanje, ki je bilo v obratnem razmerju z ozirom na številčno razmerje med „manj — in večvrednimi“ ljudmi, preuredi, je moralo zadeti na nerazumevanje v vrstah „manj vrednih“ samih in na najbolj ogorčen protest posedujočih (kar se je, kot vemo, tudi dogajalo). Ideja bratstva pa je morala to prepričanje in pojmovanje temeljito preobrniti. Če sem gospodarsko bitje in priznavam isto za vse soljudi ter ugotavljam nadalje baš na podlagi te trditve, ki je zame dejstvo, eksistenco bratstva, sledi iz vsega tega nujnost, da priznam vsakomur enake pravice do življenja, da ne more biti zakona, ki bi dovoljeval komur koli kako izjemo v tem oziru in da mora biti vsako kršenje te pravice nepopravljiva, vsem razumskim ugotovitvam nasprotujoča krivica. To geslo je privzelo zadrugištvo, ne samo zaradi svojega pojmovanja družbe, ki je bilo v nasprotju s tedaj veljavnim mnenjem, temveč zaradi načelnega stališča, ki je zahtevalo popolno črtanje kakršne koli krivice. Zato tudi krivica, ki je nasprotna vsaki enakosti, ni mogla v tabor zadrugarjev, ki jim je bil boj proti krivici vrhovno vodilo vsega delovanja; saj ni bil in ni njih cilj nič manjši nego odprava obstoječega, krivic polnega gospodarskega sistema. Zadrugištvo je visoko dvignilo zastavo enakosti in šlo polno upa na zmago v boj.

Tema dvema idejama se avtomatično pridružuje tretja, ideja svobode. Mar si moremo misliti enakost brez svobode? Mar more nekdo, ki priznava v sočloveku brata in ki pripoznava tega brata za sebi enakega, izvajati nad njim kakršno koli gospodstvo? Mar more od njega zahtevati, da se odreče svojim naravnim, že poudarjenim pravicam njemu v prid? Ne! Vsega tega ni treba posebej poudarjati, saj je samo po sebi razumljivo in ne moremo imenovati zadrugarja, kdor misli, da sme bodisi posameznik kot tak, bodisi narod kot predstavnik posameznikov s skupnimi interesi, izvajati nad drugim posameznikom ali narodom kakršno koli hegemonijo. Kdor tako misli, ni zadrugar, kajti s takim zgrešenim pojmovanjem združništva greši proti osnovni potezi tega gibanja, ki so jo poudarili že rochdalski pionirji.

Opozoriti bi hotel samo še na eno.

Glede pravilnega pojmovanja bratstva in enakosti ni skoraj nobene nevarnosti. V združništvu gre pač za enakost, ki izključuje razmetavanje dobrin, kakršno je možno in ki smo mu dnevno priča v kapitalističnem gospodarstvu, a predpostavlja istočasno tako razdelitev zemeljskega bogastva, da bo sprejel vsakdo delež, ki mu gre za opravljeno delo, in da bo vsakomur brez izjeme omogočeno človeka dostojno življenje. — Lahko pa nastanejo težave glede pojmovanja svobode. Baš v tem oziru kaj radi pretiravamo in ne vemo obdržati one prave mere, ki nam je vendar nujno potrebna, če hočemo, da človeštvo ne nazaduje, temveč da speši pogumno k svojemu cilju.

Svobodo v združnem smislu omejujeta dve dejstvi: bivanje posameznika in družbe. Že iz te navedbe nam mora biti jasno, kako kočljivo je načeto vprašanje, saj je kršenje v tem oziru vzrok vsem sporom, ki se rode med narodi. Nepravilno poudarjanje ene ali druge skrajnosti nas privede namreč do individualizma ali do kolektivizma. Ta dva pojava pa sta zopet vzrok za gospodarsko tekmovanje, ki rodi vojne. Združništvo odbija obe tvorbi, ker ne odgovarja nobena njegovim idealom, in zahteva neki konkordat med obema faktorjema, ki naj odstrani vse vzroke za spor, ki pa naj določi obenem popolnoma točno področje enega ali drugega, da se tako že a priori onemogoči medsebojno vmešavanje v notranje razmere, če se smem tako izraziti. Posameznik priznaj pravice družbe, družba ne odteguj je posamezniku! Tako se posreči združnemu pokretu, opirajoč se na načelo svobode, uresničiti ravnovesje in priznavanje življenjskih pravic ne samo nad poedinci in narodi, temveč tudi med poedinci in družbo v splošnem. Tako uresničuje ideal, ki se zdi nedosegljiv zaradi svojega, dejan-

skim razmeram popolnoma nasprotnega značaja, ki pa bo in mora dobiti svojo konkretno obliko, saj je to edini izhod človeštva iz propasti.

Ako se ozremo na vse omenjeno in pomislimo na revolucijo, ki je prav za prav rodila gori obravnavane ideje, ter nato na združništvo, to vsaki revoluciji do zadnje možnosti revoluciji (načelno) nasprotno gibanje, ki je vsa njegova ideologija izražena baš v teh geslih francoskih revolucionarjev, tedaj pridemo do spoznanja, kako resnična je prislovica, da se skrajnosti dotikajo. To spoznanje je najboljšje jamstvo, saj je združništvo antipod revolucije le glede sredstev, ki govore, spoštuječ kulturo, v prid združništvu, medtem ko je njih cilj isti; namreč lepša in srečnejša, na pravem bratstvu, enakosti in svobodi temelječa bodočnost človeštva.

Janko Furlan:

Naša duševnost in nova vzgoja

V skoro sto letih, to je odkar so ročdelski združni kovarji dali združni ideji organizacijo in program, je združna armada zrastle na okrog 150 milijonov, tako da računamo danes približno vsakega petnajstega zemljana za člana združne družine.

Kaj je sililo in še vedno sili človeštvo, da se oklepa tega novega gospodarskega, oziroma socialnega reda?

To vprašanje je že davno rešeno in nam nanje dovolj zgovorno odgovarjajo obstoječe socialne razmere, skoro podobne onim iz prenasičenega in zato v svoji sredini razkrojenega Rima, katerega patricijem niso mogle utešiti strasti niti ribe morene, krmljene z mesom njihovih sužnjev.

Te razmere imajo svoje začetne izrastke v dobi izza 150 let nazaj — tam, kjer je človeška volja zahrepenela po novih idealih, ki jih je prvi izrazil francoski narod v znani krilatnici — svoboda, bratstvo, enakost. A kaj se je zgodilo s tem, z vulkansko silo izpričanim idealom?

To je krvavo vklesano v vsej poznejši dobi, ki nosi sicer zveneče nazive „kulturna“, „civilizacijska“, „meščanska“ itd. a je v resnici tako črna in resnični kulturi tako protivna in opasna, da se bistveno prav nič ne loči od stare poganske kulture. Vsa civilizacija, zgrajena na sproščenosti duha in njegovih ustvaritvah — veda, tehnika —, stremi le za tem, kako bi z rimljanskim mišljenjem in njegovim suhim razumom podredila najplemenitejše in življenjsko najpomembnejše — delo. Ta visoka in slepo oboževana civilizacija je sunila človeško dostojanstvo v blato, se popolnoma otesla

večno veljavnih vrednot ali resnične kulture in popolnoma omadežila zastavo svobode, bratstva, enakosti.

Kako to?

Ali je to zapisano in utrjeno v usodi človeštva, ali je le neko naključje, oziroma potrebna preskušnja v zgodovinskem razvoju? Je li to v nas ali izven nas?

Mi, ki smo vajeni luščiti vzrok kakršnega koli pojava le z območja izven naše volje in pripisovati taktirko zgodovine vsem in vsemu, le sebi ne, radi skomignemo z rameni in se prepustimo sodbi, češ: „Je že tako...“ Ali: „Siromak ostane siromak... Nam je usojeno delo in trpljenje...“

In tako naprej. —

Pa krenimo k zanimivemu vprašanju, ki se glasi: Če je na eni strani tako drobljenje najvišjega smotra — človeka; če gre v vsestransko sredobežnost — narazen, a je na drugi strani ideja, ki ima svojo uzakonjeno upravičenost v samem življenju in v njegovem razvoju, — ideja svobode, bratstva, enakosti, tista ideja, ki izpolnjuje bistvo pojma „zadugarstvo“, — zakaj se ni to zadugarstvo razrastlo bolj bohotno, obsežno, jačje? Saj so vendar bili in so vedno bolj dani pogoji v zadostni, če ne celo v previliki meri in so delovne množice na proizvodni in potrošni strani za svoje naravne pravice že tako okrnjene, da smo prisiljeni pritakniti današnji dobi pridevek „socialna“. Vsa trenja in nizkotne zakulisne borbe, bilo na gospodarskem, političnem, kulturnem in drugem polju, vsa so si v svojem bistvu enaka ter z eno in isto težnjo. Velika svoboda je na pohodu že 150 let. A to je oskrunjena svoboda, ki suva 95% zemljanov v sužnost in propadanje.

Kot rečeno: Vnanjih vzrokov za uveljavljenje zadružne ideje je veliko. A kljub temu še vedno tolika ohlapnost, pasivnost in celo protivnost v zadružnem svetu in izven njega!

Pa še tale vprašanja: Če je v zadružnem programu ročdelških kladivarjev tolika globina in celó neko neizraženo proroštvo, da se moramo čuditi, od kod tolika razsvetljenost in globina duha, vere in optimizma ter moramo imenovati njihova načela zadružni evangelij, — kako, da jim na tej poti sledimo tako počasi?

Res je, da ni zadugarstvo po volji kapitalizmu, a to ni bilo in ni prvenstvena in nepremagljiva ovira.

Če ni torej vnanjih vzrokov, so notranji, v nas, v naši duševnosti, miselnosti, v našem pojmovanju o svetu in življenju.

Zadružni borci iz Žabje ulice v Ročdelu so imeli v svojem programu poleg materialnih tudi moralno vzgojne cilje, čeravno so ži-

veli v takratnem splošno še meglenem ozračju. Bili so res duševno že toliko razgledni, da so znali dobro razločevati dvojnost človeškega žitja, oziroma njegovo vnanje in notranje življenje. Dovolj pa so ga preskušali, da so znali pomakniti v vidno ospredje prvenstvo bioloških zahtev in jim v primerni razdalji prirediti psihično pritiklino. Njihov cilj je bil: osnovanje konsumnih zadrug, gradnja stanovanjskih hiš, gradnja tvornic, nakup zemlje za zaposlitev delavstva, a med drugim tudi vzgoja delavstva.

Opazimo torej, da so se oni držali naravne in edino pravilne poti, najprej telo, potem duh, a ne kot se večkrat zahteva pri nas: najprej modrost, potem kruh. To pomeni: Čitaj, razmišljaj o lepoti življenja in o njegovih etičnih ciljih, poj in vriskaj s praznim želodcem, bos, razcapan in brez krova! Ne, nikoli!

Tem mojim izvajanjem bi utegnil marsikdo oporekati; češ, da se nismo izneverili ročdelskemu programu, ko vendar skrbimo tudi mi najprej za materialno stanje. Prav! A pomisliti moramo, da imamo za seboj že skoro 100 let oziroma pri nas kakih 50 let organiziranega združnega dela! Sicer pa, če se iskreno vprašamo, kaj in koliko smo storili za združno vzgojo, zazija pred nami velika praznina. Od vzgojnih činiteljev — doma, šole, javnega življenja in prirode — nismo mogli v danih okoliščinah ničesar pričakovati, od zadrugarstva, ki ga sestavljajo člani, izhajajoči iz območja teh vzgojnih činiteljev, — naravno, tudi ne.

Zadrugo tvorijo odrasli člani, vzgojeni v prilikah, ki so prožile in še vedno prožijo vse druge vzgojne elemente, kot pa združne. Okvir individualistično kapitalističnih idealov ne prenese kolektivnega duha, altruizma in enakih vrlin, ki so in morajo biti sestavni del zadrugarstva.

Zato hrani naša duševnost ideale, ki so v združnini naravnost v opreki. Naša miselna stavba je zgrajena iz prav take težnje, ki je središčni živec vsakega individualista ali, če hočete, kapitalista: Pripraviti si čim večje materialno ugodje, in to na sličen način ali s takimi sredstvi, kakor se jih poslužuje kapitalizem.

To je naša negativna in zelo obtežilna postavka, ki so nanjo opozarjali že prvi združni ideologi. Vansitart pravi, da sta največja sovražnika zadrugarstva egoizem in pasivnost. Ne mogoče naravno uzakonjeni egoizem, ki poudarja pravico do obstanka vsakemu bitju, ampak oni skrajni, neugnani in neomejeni egoizem, ki pozna vedno in povsod le sebe, — takšen, kakršnega srečujemo danes, ko slavi svoje orgije v vseh odtenkih javnega življenja, in nas je zvodil že tako daleč, da smo dobesedno drug drugemu v napotje. —

V tej naši samoobtožbi so dejstva, ki glasno pričajo, zakaj je naša zadružna stavba kljub svojim vnanjim ali gospodarskim vezem tako rahlo povezana.

Sicer pa ni ta izpoved tako porazna, ker je v njej nakazana le naša posredna krivda. Če smo taki, so nas to napravile one silnice, ki nosijo malone 100 odstotno krivdo na današnjih ruševinah občestvenega življenja. Vso dolgo zgodovino podrejeni prej omenjenemu egoizmu, ki se je polagoma izkristaliziral v moderen pojmi — kapitalizem, smo iz roda v rod srkali njegove doktrinarske nauke tako, da so končno postali njegovi verni pristaši in učitelji ded, oče, babica in mati ter ž njimi vred ves dom in šola in javno življenje.

Naša krivda je le v toliko, v kolikor smo te nauke in namerno vzgojo doumeli, a nismo v primerih možnosti storili ničesar, da bi to nadomestili z drugo, bolj pravično, socialno, življenjsko in tvorno vzgojo, tako, ki vsebuje prvine svobode, bratstva, enakosti — k vzgoji, ki bi polagoma očistila našo otrovano in zbegano kri usodnih pojmov o naši manjvrednosti, usojenem suženjstvu in hlapčevstvu na desno in levo.

Nam gre za življenjsko vzgojo, katera naj bi uravnovesila človeka in odstranila to vnanjo in notranjo zmedo, na katero trčimo ob vsakem koraku in na vsakem mestnem in vaškem vogalu. V tej zmedi smo vsak hip pripravljeni poteptati vsako etiko, moralo, človeško dostojanstvo, napredek, narodnost.

Neoporečno je, da je v naši zadružni, oziroma nezadružni miselnosti poglavitni vzrok, če manjka zadružništvu ona notranja trdnost, na katero bi mogli s sigurnostjo graditi visoko poslanstvo zadružne ideje. Naše napačno gledanje na zadrugetarstvo je tem bolj opasno, čim bolj se širi krog njegovega članstva. Zavedajmo se, da čim bolj se bodo naše zadružne celice razmikale, tem večje bo notranje rahljanje, a to bo zelô oviralo njih organsko rast in solidnost. —

Ne smemo torej pustiti, da se stvar razvija sama od sebe, ker bi to pomenilo omrtvičenje prve gibalne sile — zadružne zavesti. Poslužiti se moramo sredstva, ki more oplemenititi naš duševni svet, vžgati in jačiti zadružno zavest.

To more nuditi nova vzgoja zadružnega podmladka. Nova vzgoja. — Kaj pomeni vzgoja? Nič drugega kot življenjska priprava novega člana delovne družbe. „Pojdi, moj sinko, na pot, življenja pot, čuvaj, moj sinko, se zmot, življenja zmot!“ pravi naš veliki poet.

Zmote so res velike v nas in okrog nas.

Zato je naša pravica in dolžnost, da iztrgamo vzgojo iz opasnega naročja, kjer odloča vedno eno in isto pravo, pa naj se to imenuje

kakor koli: samoljubje, kapitalizem, fašizem, meščanska demokracija, in ji damo vsebino, ki jo nujno terjajo čas, naša pravica, zemlja, narod, človeštvo.

Nova rast ne sme slediti našim zgrešenim idealom, da ji ne napravimo njene bodočnosti. Naši otroci imajo polno pravico do življenja, do boljše ureditve človeške družbe.

Tega prevelikega posamezniku in skupnosti nevarnega davka bodi enkrat konec!

Zato zahtevamo: Naši mladini združna vzgoja!

Povpraševanje (potrošnja) konsumentov in njih kupna moč*

I. Karakteristični znaki problema moderne potrošnje.

Potrošnja, ki jo imenuje Charles Gide „krono vsega gospodarskega procesa — proizvodnje, posredništva in razdelitve blaga“, je in ostane pepelka gospodarstvosnanstva. Če ne bi imeli razprav francoskih nacionalnih ekonomov, bi bila literatura o potrošnji zelo omejena. Jean Baptiste Say je podal definicijo in podelitev — klasifikacijo raznih vrst produktivne in neproduktivne potrošnje in De Sismondi je prvi teoretik, ki je označil podpotrošnjo (premalo potrošnjo) za vzrok gospodarskih kriz. Friderik Bastiat, Anglež Jevons in Avstrijca Menger in Böhm-Bawerk so sicer postavili problem potrošačev v ospredje teoretskih razprav, ali njihove analize se omejujejo na potrošača kot abstraktnega gospodarstvenika „homo oeconomicus“, ki je več ali manj izoliran od svoje okolice. Charles Gide je bil prvi narodni gospodar mednarodnega slovesa, ki ni soglašal in je pobijal tradicijo, prevzeto od klasikov, tradicijo, ki je obravnavala vse gospodarske probleme z vidika proizvodnje.

Ta sprememba v načinu gospodarsko teoretskega posmatranja se je dogodila v času, ko je končal liberalni gospodarstveni sistem in ko je nastopil monopolistični kapitalizem, ki se je izražal v važnih prevrstitvah razmerja med proizvodnjo in potrošnjo in v bistvenih kvalitativnih spremembah v strukturi povpraševanja (iskanja predmetov za nakup) potrošačev.

Industrijski prevrat v 18. stoletju in učinki, ki so mu sledili, so tako močno izboljšali proizvodjalne metode, da so industrijske razvojne možnosti postale teoretsko neomejene. Zakon — pravilo o po-

* To razpravo priobčujemo po predavanju Dr. I. M. Shenkmana iz Londona na 17. mednarodni združni šoli v Bruslju l. 1938., ki je bilo objavljeno v februarškem zvezku „Mednarodnega združnega vestnika“, letnik 1939.

množitvi prebivalstva, ki ga je postavil leta 1798. Tomaž Robert Malthus in po katerem naj bi prebivalstvo v geometričnem, a možnosti oskrbe naraščale v aritmetičnem razmerju, je delal državnikom in narodnim gospodarstvenikom v prvi polovici 19. stoletja veliko skrbi. Izkazalo se je pa, da je ta zakon zmoten in zboljšanju gospodarskih in socialnih odnošajev so izza leta 1890. skoraj brez izjeme sledila nazadovanja porodov. To nazadovanje je povzročilo konec 19. in v začetku 20. stoletja v zahodni Evropi, v Zedinjenih državah ameriških in v britskih dominionih veliko zaskrbljenost.

Problem potrošnje, za katerega je bil ob koncu merkantilistične dobe odločilnega pomena prirastek prebivalstva, ki je tvornost industrije daleko nadkriljeval, je dobil nov izraz. Višje življenjsko stanje in hitri porast narodovega bogastva sta v državah evropske civilizacije sprožila vprašanje preobljudenosti, ali pri obstoječi organizaciji tržišč je povzročilo vzdrževanje ravnovesja nad ponudbo in povpraševanjem (proizvodnjo in potrošnjo) velike težkoče. Na blagovnem trgu so se pojavljale občasne poplave — preobilica blaga in produkcijsko kolesje se je moralo od časa do časa ustaviti. Kvantitativno razmerje med ponudbo in povpraševanjem se je izpreverglo v svoje nasprotje in nič več ni bil umesten gospodarski optimizem, ki je preje podžigal proizvajalca. Produkcija se ne more zvišati, ne da bi se oziralo na sprejemno možnost trga. Boj za tržišča, ki je značilen za sedanji gospodarski razvoj, je privedel proizvajalca do spoznanja, da odloča o proizvodnji povpraševanje — zanimanje potrošača.

Nič manjšega pomena niso bile količinske spremembe v strukturi porabe. Zaradi zboljšanja metod in načinov v proizvodjanju je sedaj tudi že za povprečne potrošače dosegljivega veliko blaga in mnogo predmetov, ki so bili preje zmogljivi le primeroma malemu številu ljudi. Želje konsumentov kažejo večjo pestrost — raznolikost, ali prejemki povprečnega potrošača so ostali relativno nizki. Proizvajalec je prilagodil radi tega svojo proizvodnjo in organizacijo prodaje spremenjeni potrebi in povpraševanju ter spremenjeni kupni moči, kupni sposobnosti potrošača.

V vsakem gospodarskem sistemu je odvisen uspeh podjetja, ki proizvaja, od tega, ali je sposobno in zmožno potrebo potrošačev v naprej presoditi in jo zadovoljiti. Kupuje se ono blago, ki najbolj ustreza željam — hrepenenju potrošača. Ali na želje potrošača imajo v tem oziru prav odločilen vpliv okolica, v kateri živi, in njegove izkušnje, te pa določajo in odmerjajo zopet podnebje, zemljepisni in kulturni odnošaji in pogoji, industrijska organizacija ter pravni položaj. Ta občutljivost potrošača za številne zunanje vplive je ena

najvažnejših činjenic, na katero se je treba ozirati in ki jo mora upoštevati propaganda in reklama modernega trgovskega podjetja. Skrben študij mentalitete potrošača uči proizvajalca, kako more take fizične činitelje izrabiti, da vzbudi v potrošačih neodoljivo poželjenje po stvarih, ki jih ne potrebuje brezpogojno. To poželjenje dovede potrošača prav pogosto do nakupa stvari, ki jih dejansko noče imeti in ki mu jih njegova sredstva ne dovoljujejo.

Razvoj množstvene proizvodnje in množstvene prodaje sta povečala krog in število blagovnih predmetov, ki so konsumentom na razpolago in sta napravila izbiro bolj raznoliko in pestro. Istočasno je pa potrošač prestal biti samostojen gospodarski činitelj in je postal pasivno orodje v rokah visoko razvite kapitalistične prodajne organizacije, njenih odplačilnih sistemov, reklame in drugih metod zavajanja k nakupu. Mera, do katere se more vplivati na odločitev potrošača, zavisi pa povsem od vrednostne stopnje — skale njegovih potrebščin, slednjo pa določata način in običaj, kako se trošijo narodni dohodki.

II. Gospodarski in negospodarski činitelji, ki odločajo o obsegu in sestavi potrošnje konsumentov.

a) Potrošnja in dohodki naroda.

Ta problem moremo obravnavati z dveh vidikov: prvič, da analiziramo vse narodne dohodke s stališča potrošnje, drugič, da proučimo predstaviteljske — reprezentativne družinske proračune.

Če hočemo napraviti mednarodno primerjavo, moramo točno razlikovati med skupno potrošnjo in potrošnjo posameznika. Potrošnja poedinca ima namen zadovoljiti potrebe poedinca in njegovega gospodarstva — gospodinjstva, vsa skupna potrošnja pa hoče zadostiti potrebam skupnosti kot celote. Čeprav obstoje izvestne potrebe, katere se more zadovoljiti le potem skupnosti — kolektivno, n. pr. ceste, policija itd., je odvisen odnos med javno in zasebno porabo v marsikateri državi od velikosti svobode, ki se posamezniku dovoljuje pri izbiri. Le težko je zaradi tega v državah, kjer krije država sama veliko potrebščin posameznika, primerjati proračune družin z družinskimi proračuni dežel, kjer posameznik svojo potrebo malone vso sam krije.

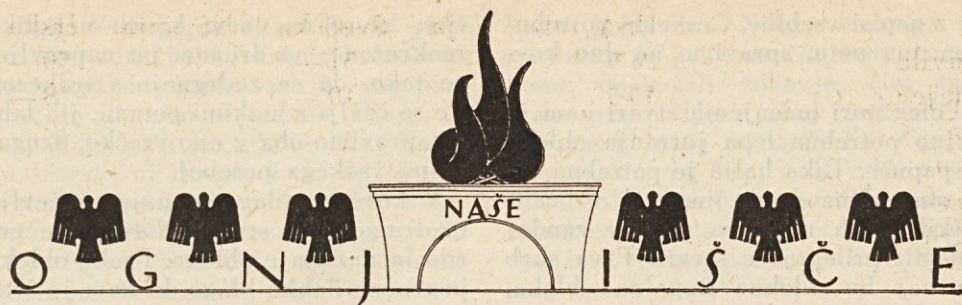
Presodimo zato najprej kakovost narodne potrošnje, ki naj vsebuje po Jean Babbiste Say-u „celokupno porabo vseh poedincev in potrebe države za javne svrhe“. Proračuni za leto 1924. do 1934. kažejo, da so se narodni dohodki v petih, spodaj navedenih državah, v odstotkih trošili takole:

	USA	Britanija	Švedska	Nemčija	Irska
živila	21'5	30'—	31'—	40'—	50'—
najemnina	15'5	11'—	10'—	11'—	8'—
obleka	11'—	10'—	15'—	15'—	12'—
kurivo	2'5	4'—	10'—	5'—	5'—
avtomobili itd.	12'5	10'5	8'5	5'—	6'5
drugi luks. predmeti	10'—	14'—	8'5	8'—	11'—
razno blago in dela (užitki)	27.—	17'—	17'—	16'—	7'—

Višina odstotkov narodnih dohodkov, ki se izda na eni strani za živila, na drugi strani pa za razno blago in dela (užitke), je precej zanesljivo merilo za življenjski standard v poedinah državah. V deželah z nizkim življenjskim standardom se izda pretežni del narodnih prejemkov za potrebe življenja in lestvica vrst potrebščin je omejena na malo artiklov. Nasprotno pa obsega v deželah z visokim življenjskim standardom in kjer pride na glavo prebivalstva visok dohodek, življenjska potreba veliko število blagovnih predmetov in del (užitkov), pomemben odstotek vseh dohodkov in prejemkov se potroši tu za komfort, luksus, oddih in za kulturne namene. Gornja preiskava prikazuje nadalje, da moreta sistematska reklama in propaganda šele takrat uspešno učinkovati na potrošača, kadar je krita njegova potreba najpotrebnejših živil. Čim večje je razmerje med porabo za življenje važnih predmetov in vsesкупno potrošnjo dežele in, čim primitivnejša je njegova gospodarska struktura, tem odločnejši in trdovratnejši je potrošač pri izbiri blaga in tem težje se da prepričati o vrednosti izvestnih artiklov. Šele, če je gospodarski razvoj na višji stopnji, kadar je krita potreba, važna za preživljanje, in kadar more nato prosto razpolagati še z izdatnim preostankom svojih prejemkov, podleže potrošač vplivom moderne, spretno izkoriščane reklame. Ne smemo biti zaradi tega presenečeni, da je bila prodaja množstvenih proizvodov po veletrgovinah v Združenih državah Amerike, Velike Britanije, Švedske in Nemčije najbolj uspešna, da se je pa v veliko manjši izmeri posrečila v južni in vzhodni Evropi, na Irskem itd.

(Konec prihodnjič.)

Čas otroških počitnic se bliža.

Vsake počitnice, namenjene odraslim ali otrokom, imajo samo en namen: okrepiti, odpočiti se, nabrati si novih moči za novo delo. Otroci ne morejo sami skrbeti za svoje „ukanke“, pa je zato dolžnost staršev in vzgojiteljev, da poskrbijo, da bodo otroci preživeli velike šolske počitnice tako, da se bodo jeseni vrnili v šolo zdravi in veseli. Konec šolskega leta, ko je otrok utrujen, pride njegova slabokrvnost in nervoznost še vse bolj do izraza. Koliko otrok je bledih, suhih, krastavih, skratka takih otrok, pri katerih moremo na prvi pogled ugotoviti, da je njihovo telo brez vitaminov! Brez vitaminov, ker so slabo hranjeni, ker nimajo dovolj zraka in sonca. Ko smo tako konec šolskega leta ugotovili vse nedostatke na otrokovem zdravju, se zatecimo k brezplačnim in najboljšim božjim darovom: k soncu, k zraku in k vodi! Če živimo na deželi, pošljimo otroke na pašo na gozdne sadeže, če živimo v mestu, jih pošljimo na deželo. Razen sonca, zraka in vode, gozdnih sadežev, pa otrokom še zelenjave, masla, mleka, fižola in črnega kruha z otrobi! Otroci naj letajo vse poletje na pol nagi okrog, sonce naj sije na golo kožo, da se bodo v krvi lahko pretvorili vitamini, kopljejo naj se po mili volji in jedo naj same preproste stvari. Meso in z velikim trudom pripravljene močnate jedi niso otrokom nič potrebne. Za otroke je dobro tisto, kar se dobi za mal denar ali zastonj od matere narave!

Kaj potrebujemo če gremo na odmor.

Ko gremo na počitnice, vzamemo s seboj vse tiste stvari, ki so nam bile že doma neobhodno potrebne. Teh drobnarij pa je tako mnogo, da jih nekaj kaj radi pozabimo, pa nam to pozneje „greni“ počitniško veselje in si zaželimo domov, kjer imamo več udobnosti. Najbolje je, če si napravimo seznam vseh stvari, ki jih rabimo že preje, in ta seznam prilepimo na notranjo stran kovčegovega pokrova, pa nam bo služil enako koristno vsako leto, ko gremo na počitnice ali pa na kako drugo potovanje.

Toaletne potrebščine: krema za obraz in za sončenje, milo za umivanje, vrečka in brisača, glavnik, zobna pasta in ščetka, škatlica za milo in škatlica za ščetko, mala čaša, škarjice za nohte.

Mala lekarna: asperin, odvajalni čaj, kamelice, jod, alkohol in nekaj čistih prekuhanih platnenih krpic za vsak primer, če se ranimo, ali da moremo komu drugemu z njimi postreči.

Šivalne potrebščine: škarje, beli in črni sukanec, šivanke, igle, naprstnik in potrebno število vrst krpanca.

Za čiščenje čevljev: gobo za otiranje prahu ali blata, kremo in več mehkih krp ali mehko krtačo.

Razne druge stvari: električno žepno svetilko, ali pa svečko in vžigalice, obešalnike za obleko, kopito za čevlje, milo ali prašek za nujno pranje, pas in obveze, pisemski papir, svinčnik ali nalivno pero ter uro.

Vse te stvari spravimo v male škatlice, zavežemo in nalepimo nanje list-

ke z napisi vsebine. Česar ne potrebujemo na potu, spravimo na dno kovčega.

Poleg gori omenjenih stvari nam je nujno potrebna lepa jutranja obleka in papuče. Taka halja je potrebna tudi gospodom; da se jim vsaj v počitniških dneh ni treba na vse zgodaj oblačiti prilegajoče stvari. Prva skrb pa naj bo udobna kopalna obleka, copatke in čepica, če jo bomo potrebovali. Obleke, ki jih vzamemo s seboj zase in za rodbino, naj bodo lahke in pralne. Za izredno priliko vzamemo s seboj še nekaj, kar lahko oblečemo tudi zvečer, če kam gremo.

Kdor koli je kdaj potoval preko meje in je moral odpreti svoj kovčeg carinskim organom, je doživel, kako neprijetno je človeku, če nima v svojem kovčegu poštenega reda! Uslužbenci brskajo po njem brezobzirno in ko je pregled končan, imamo na vrhu tisto, kar je bilo prej na dnu! Če pa imamo stvari lepo zložene in dobro zavite, se nam ni treba bati, da nas bo zalila rdečica, ko bodo drugi gledali, kaj bodo car. organi odkrili v našem kovčegu.

Perilo, ki ga vzamemo s seboj, zložimo v posebej zato pripravljeno torbo in jo na dveh straneh zavežemo. Tako torbo napravimo iz 75 cm dolgega in 45 cm širokega kosa blaga. Blago položimo v tri gube, tako da dobimo 25×45 cm. Torbo na obeh straneh sesijemo, tretji del pa nam služi za pokrivalo, kakor pri navadni torbi. Na koncih prišijemo trake, da torbo lahko zavežemo. Najbolje pa je, da vzamemo mero po kovčegu in si jo napravimo tako veliko, kakor nam je potrebna. V ta namen lahko uporabljamo vsako tanko in pralno vzorčasto blago. Tja grede spravimo v torbo čisto perilo, nazaj grede pa rabljeno. V to torbo spravljamo tudi vse umazane stvari.

V posebne vrečice zavijemo tudi čevlje. Iz istega blaga napravimo približno 30 cm dolge in 16 cm široke vre-

čice, ki so na enem koncu nekoliko zaokrožené, na drugem pa napravljené tako, da se zadrgnejo s trakcem. Če so čevlji z nizkimi petami, jih lahko spravimo oba v eno vrečko, drugače pa vsakega posebej.

V kovčeg polagamo najprej čevlje in druge težje stvari. Nato pride perilo in nazadnje obleka. Preko obleke pognemo lahko blago, ki nam jo ščiti pred poškodbo. Čim dospemo na mesto, obesimo obleko na obešalnike in na vetrovno mesto. Svilene obleke se bodo same od sebe poravnale na vetru.

Jestvine zavijemo posebej in jih ne dajemo v kovčeg k drugim stvarem. Če se vozimo v drugem razredu, imejmo usmiljenje do tapeciranih sedev; ne polagajmo nanje mastnih jedi in prašnih čevljev! Ljudje, ki se ne znajo obnašati pravilno, ne spadajo v boljši razred. V vlaku bodimo mirni in obzirni do drugih sopotnikov in ne zahtevajmo iste udobnosti kakor jo imamo doma. Bodimo potrpežljivi, dostojni, vljudni, skratka prijetni potni tovariši! **Megličeva.**

Zobovje, naša skrb!

Če bi imeli priliko pogledati v usta vsakemu otroku v drugem razredu, bi se zgrozili. Najmanj 75 odstotkov ali tri četrtine teh otrok ima bolne prve stalne zobe, šestice. Pa ne samo šestice, temveč še nemenjano mlečno zobovje je vse gnilo. Kako naj bodo otroci zdravi, kako naj se dobro učijo, če se jim iz bolnih zob gnoj izceja skozi korenike v kri, ki jo zastruplja!

S šestim letom dobi otrok prve stalne zobe-kočnike-šestice. Ti zobje, nato pa še sedmice in pozneje osmice ali modrostni zobje, zrastejo človeku samo enkrat in se ne menjajo. Mlečnih zob je samo dvajset: deset zgoraj, deset spodaj, ali pa na vsaki strani po pet. Ti zobje zrastejo dvakrat, ostalih 12 pa samo enkrat. Mnogo je staršev, ki jim ni mogoče tega dopo-

vedati. V nepopravljivo škodo otrokovemu zdravju odločno in brezobzirno trdijo, da zraste vseh 32 zob dvakrat, in da zato ni nobene škode, če razpadejo prvi kočniki-šestice! Nobena beseda ni dovolj živa, da bi jim segla do srca in do možganov! Obzirnější se sicer navidezno vdajo, toda ko se doma pomenijo, spet soglasno sklenejo, da ne bodo pustili popraviti otroškega zobovja, ker bo otrok dobil še vse nove!

Kako hudo je biti brez zob ali imeti slabe bolne zobe, ko dorastejo otroci v dekleta in mladeniče. Kdo pa si ne želi že zaradi lepote imeti lepih zdravih zob? To pa je mogoče doseči samo, če smo skrbeli za zobovje od vsega početka. Koliko nas je, ki želimo, da so naši starši bolje poskrbeli za naše zobe, ko smo bili še majhni. Zdaj nam vsi težki tisočaki in vse bolečine nič ne pomagajo, lepih zdravih ali lastnih zob ne bo nikoli več nazaj!

Izdatki za zobe so kaj mali, če ne pustimo, da se gniloba razširi po vseh zobeh. Prva skrb mora biti pravilna prehrana, druga vsakodnevno večerno čiščenje in tretja, da gremo z otrokom takoj k zobozdravniku, ko opazimo, da se je kje naredila črna ali sploh sumljiva pikica, ki se ne da odpraviti s ščetko. Nikoli pa ne smemo čakati, da bo zob začel otroka boleti! Takrat je že prepozno, ker so bakterije prodrle že do živca. Zob moramo hitro plombirati, dokler je gnitje samo še na zgornji plasti zoba. Takrat je zob še živ in mu taka plomba ne povzroča nobenih bolečin. Če pa je zob bolan do živca, plombiranje včasih nekoliko boli. Zato naj bo naša nepretargana skrb, da peljemo otroke k zobozdravniku, čim opazimo

kako poškodbo. Nekaj čudnega in smešnega je pri tem: čim bolj skrbno bomo opazovali zobovje, čim bolj bomo pripravljeni takoj iti k zdravniku, tem manj poškodb bo v ustih! Neverjetno, pa bog vedi zakaj, tudi resnično! Če pa bomo pustili otrokovo zobovje v nemar pol leta ali morda vse leto, bomo potem odkrili polna usta samih gnilih zob.

Če pravilno skrbimo za zobovje otrok, bodo tudi izdatki za zobe kaj mali. Poprečno lahko računamo din 40— kot izdatek za 2 plombi na leto za otroka. Minila pa bodo leta, ko ne bo treba otroku ničesar popraviti! Ta denar se mora dobiti v vsakem gospodinjstvu, pa če si ga pritrgamo pri stanovanju, obleki, obutvi, zabavi, kajenju, pijači, pa tudi prehrani! Za zobe denar mora biti! Če bomo za zobe sistematično skrbeli in jih ne bomo zanemarili, si bo treba kaj malo pritrgati.

Kraljica Marija je rekla: „Nobenega lačnega otroka ne sme biti v naši bogati državi!“ Starši in šola, pa bi morali reči: „Nobenega šolskega otroka z bolnim zobovjem v naši zdravi in bogati državi!“

Takoj, ko mine šola, peljimo otroke k zobozdravniku. Zobozdravnik naj potegne ven vse, kar je gnilega in se ne da več pozdraviti, vse naj plombira in očisti naj otroku temeljito zobe. Od tedaj naprej pa mora vsak otrok sam prevzeti skrb za čiščenje. Tu bodimo nepopustljivi in brezobzirni. Toda če bomo znali tudi otroku dopovedati važnost zdravih zob za njegovo zdravje in njegovo lepoto, bo skrbel zanje, če ne iz razumevanja za zdravje, pa iz nečimernosti!

Megličeva.

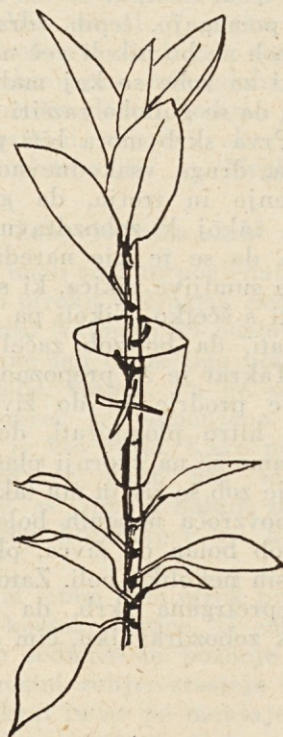

Josip Štrekelj:

VZGOJA CVETLIC LONČNIC.

Izmed cvetlic, ki jih gojimo v posodah, so nekatere, ki ne doprinašajo semena. So pa tudi take, ki seme rode, vendar pa ga ne sejemo, ker se vzgojene rastline potom semena izprevržejo v manj vredne. Njihov cvet ni ne po barvi niti po obliki enak cvetu matrne rastline. Prav to dejstvo opazujemo tudi pri mnogih trajnicah, ki jih gojimo v gredi na prostem. Zato bi se motil, ako bi kdo sejal seme kakih lepih fuksij, pelargonij, nageljnov i. dr., da bo vzgojil enake cvetlice, zakaj vse umetno vzgojene cvetlice potom semena se povračajo v prvotne oblike. Zaradi tega vzgajamo te cvetlice vegetativnim potom, t. j. iz delov matrne rastline, ki so grebenice in potaknjenci. Grebenico naredimo, ako upognemo mladiko ali vejico v plitvo jamico ob rastlini tako, da njen konec moli iz zemlje ter nato jamico zasujemo z zemljo. Še boljši uspeh dosežemo pri tem, ako mladiko nekoliko ranimo na onem delu, ki pride v jamico, ali pa da jo zarezemo do polovice debelosti v smeri proti koncu mladike pod členom, oziroma pod popkom. V to zarezo porinemo mali klinček, da je rana odprta. Ako pa je vejica kratka, da je ne moremo upogniti, ali je nevarnost, da bi se ob upogibanju zlomila, jo oklenemo s poljubno posodo, ki jo zapolnimo z zemljo in površino še odenemo z mahom zaradi zadrževanja vlage. V ta namen se poslužimo kosa pločevine,

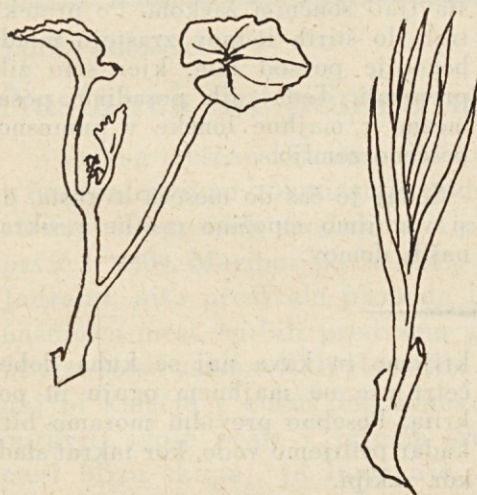
ki jo zavijemo v lijasto obliko, kake škatle od konzerv ali na dve polovici prežaganega cvetličnega lončka. Dober uspeh dosežemo celo, ako dotično mesto ovijemo z debelo plastjo mahu. Nastavljene posode privežemo zaradi mirne stoje in z zalivanjem poskrbimo, da sta mah, oziroma zemlja stalno vlažna. Tekom poletja se grebenice grmov n. pr. oleandrov, limon,

Do polovice narezana in z lijasto fasado obdana veja gumijeve smokve (*Ficus elastica*) v svrhu vkorenitvenja. V zarezi je lesen klinček.

ancube, lovorjev i. dr. ukoreničijo, da jih v jeseni ali v naslednji pomladi odrežemo od maternih rastlin in posadimo kot samostojne. Grebenice zeljnatih cvetlic pa se okoreničijo v teku štirih tednov. Izmed teh najraje grebeničimo nageljne, ki jih prav tako razrežemo, kakor je bilo prej povedano. Pri teh pa zakopljemo lonec z materno rastlino v zemljo do blizu roba na vrtu in mladike prisujemo tako, da mole konci iz zemlje.

Največkrat pa nimamo možnosti, da bi vzgajali cvetlice z grebenčenjem. Tedaj se poslužimo potaknjencev. To so mladi odganjki, ki jih odlomimo ali pa odrežemo od maternih rastlin. Pred sajenjem odrežemo vse spodnje liste, ki bi sicer prišli v zemljo, in ako je pri velikolistnatih proti vrhu več listov, pustimo le dva do tri, da preprečimo preveliko iz-

Za saditev pripravljen potaknjeneč pelargonije in nageljna.

hlapevanje. Na spodnjem koncu odrežemo potaknjeneč tik pod členom, z izjemo pri nageljnih, ki se rajši primejo, ako jih posadimo z rano, kakršna nastane, ko jih lomimo iz cvetnih stebel.

Potaknjenci, ki vsebujejo mnogo vode, kakor pelargonije, se sveži ne-

radi primejo. Zato jih en dan prej narežemo, da ovenejo in da se jim rana zasuši. Potaknjence kaktov in mastnic pa sušimo po več dni, ker počasi izhlapevajo in še-le nekoliko ovenele posadimo. Tistim pa, ki izce-
jajo na rani sok (mleko), kakor n. pr. mlečki (Euphorbiaceae), oleandri, ancube, smokve (Ficus) i. dr. treba pred sajenjem rano izprati in posušiti.

Za uspešno rast potaknjencev je potrebno:

1. lahka zemlja;
2. plitvo sajenje;
3. toplota 18—25° C;
4. vlažen zrak;
5. zmerno vlažna (ne blatna) zemlja.

Lahko zemljo pripravimo, ako puhlici (humusu) primešamo $\frac{1}{2}$ rečnega peska. Nekateri vrtnarji pa denejo v spodnji del posode lahko zemljo, vrhu te pa 3 cm debelo plast čistega izpranega rečnega peska. S primernim klinčkom posadimo potaknjence samo po 2 do 3 cm globoko, zakaj čim bližje površja je spodnji konec, tem prej naredi korenine. Zato jih sadimo samo tako globoko, da imajo mirno pokončno stojo in da se ne zvrnejo ob škropljenju.

Ko so posode s potaknjenci obsajene, jih prenesemo na tople kraj. Spomladi jih položimo na okna med dvojne šipe, poleti pa, ko je zunaj dovolj toplote, so lahko v južni legi zasenčeni na prostem. Najprimernejša toplota je 18—25° C. Pri nižji ali višji toploti podnevi so uspehi slabši. Vendar je koristno, ako je ponoči toplota nekoliko nižja.

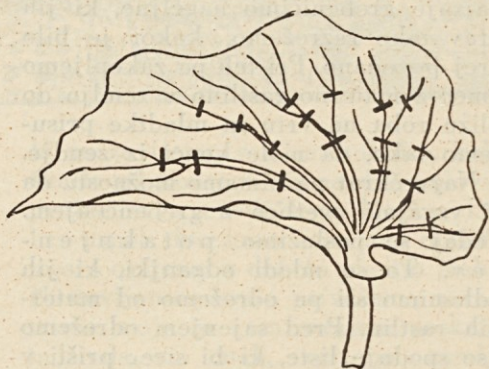
Ni pa dovolj, da je toplota ugodna, temveč mora biti tudi zrak ob njih vlažen. Vrtnarji to dosežejo, da posadijo potaknjence v grede pod okna, ki jih zasenčijo. Zaradi tega je zrak pod šipami nasičen z vodenimi hlapi. Ker pa ljubitelji cvetlic nimajo take priprave, posadijo potaknjence v globokejšje posode in denejo nanje samo toliko zemlje, da posajeni potaknjenci ne segajo do višine roba v posodi. Na

posodo položijo šipo in to radi zasenčenja pokrijejo s papirjem. Ker se pa zaradi hlapenja nabirajo na šipi vodene kapljice, treba te do dvakrat na dan obrisati, zakaj ako bi nabrana rosa kapljala na potaknjence, bi se gnili.

Posajenih potaknjencev ne zalivamo, ker bi jim preveč mokra zemlja škodovala, temveč jih le po enkrat do dvakrat na dan popršimo z ogreto vodo.

Nekatere cvetlice razmnožujemo tudi z listi, ki jih odtrgamo od stebel. Take bolj znane so velikolistnate (kraljeve) begonije, gloksinije, korčki, echeveria, saintpaulia in sansevieria. Zanimivo je, da moremo velikolistnate begonije in sanseviere razmnoževati tudi z deli listov, ki jih pripravimo, ako liste razrežemo na majhne koščke, pazec pri tem, da ima vsak del listno žilo. Begonije tudi pomnožujemo, ako na listih prerežemo žile povsod tam, kjer se cepijo in pecelj skrajšamo na 2 do 3 cm. Tako pripravljeni list položimo v posodo na zemljo, pecelj pa potisnemo v zemljo. Da se list trdnješe prilega na zemljo, ga obložimo z nekoliko kamenčki. To pokrijemo s šipo in zasenčimo. Pršiti pa lista ne smemo, zaradi potrebne

vlage pa zalivamo primerno ob listu ali pa tu in tam nalijemo vodo v podstavek. Ker so vse begonije, razen malih, tako zvanih vedno cvetočih, senčnate rastline, jih ne smemo izpo-

Ob razdvajanju žilic narezan list begonije (Begonia Rex).

stavljati sončnim žarkom. Po preteku treh do štirih tednov zrastejo mlade begonije povsod tam, kjer smo žile prerezali. Tedaj jih posadimo posamezno v majhne lončke v humusno-peščeno zemljo.

Sedaj je čas do meseca avgusta, da si vzgojimo množino cvetlic v okras naših domov.

P R E H R A N A

KAVIN IZVLEČEK.

Potrebuje: $\frac{1}{2}$ kg fino zmlete kave, $\frac{1}{4}$ kg nečiščenega sladkorja (rjavega) in pičle $\frac{3}{4}$ l vrele vode.

Sladkor pražimo v kozici, dokler ni temnorjav. Ko se zdi, da je barva sladkorja že temna, odmaknemo kozico od ognja in mešamo, dokler ni sladkor skoro črn. Nato prilijemo prav počasi vrelo vodo in ko prevre, pridenemo vso kavo. Kozico nato po-

krijemo in kava naj se kuha dober četrt ure na majhnem ognju in pokrita. Posebno previdni moramo biti, kadar prilijemo vodo, ker takrat sladkor vzkipi.

Na lonec napnemo čisto in mokro krpo ter začnemo počasi vlivati kavo iz kozice, potem ko se je nehala kuhati in se je nekoliko usedla. Nacedeno kavo vlijemo v manjše stekleničke, jih dobro zamašimo in postavimo na hladen in temen prostor. Kavo lahko še enkrat prekuhamo, dodamo pa polovico manj vode in to zadnjo kavo porabimo najprvo.

Za kavin izvleček imamo dosti navodil, toda vsi so bolj komplicirani

kakor pa ta. Ta recept je neštetokrat preizkušen in ga morem najtopleje priporočati.

Kavin izvleček nam pride najbolj prav, kadar moramo pripraviti kavo v naglici ali pa jo v mali stekleničici vzamemo s seboj, ko gremo na izlete. V gostilni si naročimo samo skodelico mleka in vlijemo vanj čajno žličko izvlečka. Če pa delamo iz njega belo kavo doma, tedaj vlijemo v skodelico najprej izvleček, nato pa mleko. Mleko mora biti kuhano, toda počakati

moramo dobro minuto, da neha vreti. Vrelega mleka na izvleček ne smemo vliti!

Kavin izvleček je tudi priporočljiv za osebe, ki si same pripravljajo zajtrk. Bela kava, napravljena z izvlečkom, je tudi jako redilna, saj imamo v taki kavi polno skodelico mleka. V kavinem izvlečku je še enkrat toliko sladkorja kakor kave. Pražen sladkor ima okus kave. Zato je tudi za živce taka kava dobra.

Megličeva.

Janko Sotošek:

Nastanek in pomen naših mest v preteklosti

Večina meščanskih naselbin na Slovenskem je nastala v 13. stol., v času intenzivne kolonizacije podeželja, na katero je mesto navezano za import agrarnih produktov. Ljubljana se na pr. omenja kot mesto prvič l. 1269, Maribor pa že 1243. Rimska mesta pa pri nas, razen ob Jadranu, niso preživela propada imperija. Motivi, ki so odločali pri nastanku mest, so bili predvsem gospodarskega značaja. Mesta in trgi so se ustanavljali zlasti kot tržišča za bližnjo okolico, iz katere naj bi kmetje v enem dopoldnevu ali pa vsaj v enem dnevu mogli opraviti svoje posle v tržnem središču. Kjer je več trgov ali celo mest blizu skupaj, je znamenje, da so ustanavljanje narekovali še drugi nagibi, na pr., da je zemljišče pripadalo različni gosposki, ki je hotela vsaka zase imeti svoje tržišče, donašajoče precejšnje dohodke (škofja Loka in Kranj). Mesta so se ustanavljala tudi iz vojaških nagibov, da bi s svojim obzidjem in posadkami predstavljala trajno zaščito dežele. Tako je bilo v času turških vpadov več trgov, ki jih gospodarsko ločijo od vasi le tedenski sejmi, povzdignjenih v mesta. Iz načina nastanka lahko razumemo, zakaj nekatera teh mest niso nikdar postala mesta v ekonomskem smislu besede. V tem času so nastala mesta Kočevje, Lož, Krško, Višnja gora, Radovljica, Črnomelj in Metlika.

Velikega pomena za razvoj mest je njihova prometna lega. Mesta so se postavljala zlasti na prirodne poti, na ceste in njihova križišča. Poleg tega pa je treba upoštevati prometno politiko mestnih gospodov, ki jo vodi fiskalni interes. Z raznimi predpisi so namreč zahtevali, da se sme vršiti ves promet le po določenih potih, ki vodijo skozi mesta, medtem ko so vsa druga prepovedali.

Pri izbiri postojanke za mesto samo je na prvem mestu nagib v arnosti in olajšane obrambe. Često so postavljena mesta na vznožje tik pod grad. Nad mnogimi našimi mesti kraljujejo še dandanes razvaline starih gradov, ali pa se je grad ohranil celo do danes. Pri ljubljena je pozicija na sotočju dveh rek ali kjer dela voda večji okljuk.

Pojem mesta je bil v srednjem veku še manj določen kot danes. Ako smatramo mesto za naselbino in tvorbo le socialnega in gospodarskega pomena, so glavne njegove značilnosti danes število prebivalcev, zaposlitev velikega dela prebivalstva v trgovini, obrti in industriji ter sklenjeni način gradnje hiš. Ako pa smatramo mesto kot politično tvorbo, je njegov bistveni znak mestna ustava. Po tem stališču je možno razlikovati med vasjo in mestom, po prvem pa ne, kajti v moderni dobi se je z naselitvijo trgovine, obrti in industrije v vaseh, prvotna razlika med vasjo in mestom močno zabrisala. V srednjem veku so mesta v gospodarskem pogledu predstavljala strnjene naselbine trgovcev in obrtnikov, ki so za agrarne pridelke navezani na import. V pravnem oziru pa so mesta naselbine novega socialnega sloja meščanstva, s katerim nastane tudi novo mestno pravo. Vendar je tip povsem izoblikovanega srednjeveškega mesta v starejših časih zelo redek. Poleg gospodarske funkcije in posebnega pravnega položaja postane v poznem srednjem veku bistveni znak mesta mestno obzidje.

Naša mesta so nastala po vzoru nemških. Prvi mestni gospodje so pomembni nemški velikaši, ki so določili pravni položaj nove naselbine z mestnimi privilegiji, ki so sprva ustni in šele v poznejši dobi pisani. Vsebinsko ustanovnega akta mest predstavlja v bistvu ustanovitev meščanske naselbine z lastnim sodstvom in podelitev sejmskih privilegijev.

Za meščane je že od vsega začetka značilno, da so osebno svobodni, iz česar sledi, da lahko svobodno producirajo in trgujejo. Z razvojem mest ponehava doba sklenjenega hišnega gospodarstva, v katerem vsaka gospodarska edinica zadošča sama sebi. Obrtništvo vsakega posameznega mesta in agrarno prebivalstvo podeželja izmenjavata na mestnem trgu neposredno svoje produkte. Še večjega po-

mena pa je vloga mest v trgovini. Stik s konsumenti se vrši predvsem na sejmi h.

Mestni gospodje so skušali v mesta pritegniti čim več ljudi, ker so imeli od tega velike gospodarske koristi, čemur pa so se zemljiški gospodje upirali, boječ se, da bi jim podložniki ne odšli v mesta. To se je pa dogajalo zelo pogosto, kajti ako zemljiški gospod podložnika, ki mu je ušel v mesto, leto in dan ni zahteval, je ta postal polnopraven in svoboden meščan („Stadtluft macht frei“). V prvih časih mestnega življenja je imelo naseljevanje veliko vlogo. Poleg domačih, po veliki večini slovenskih kolonistov, je bilo že v srednjem veku močan pritok tujih, večinoma nemških in italijanskih doseeljencev, posebno v onih mestih, ki so gospodarsko prospevala.

Po mestnem gospodu je treba ločiti deželnoknežja in privatna mesta. Deželnoknežja mesta so del vladarjevega imetja, podrejenega deželnemu vicedomu, ki potrjuje voljene sodnike. Privatna mesta, katerih lastniki so duhovski ali svetni gospodje, pa se morajo pokoravati predvsem svojemu mestnemu gospodu, z njim vred pa deželnemu glavarju.

Težnja meščanstva za izboljšanjem svojega političnega položaja privede do mestne avtonomije. Razvijala se je polagoma, deloma v hudih bojih z mestnim gospodom, ki ima sprva vso oblast v svojih rokah. On postavlja razne uradnike, med katerimi zavzema posebno odličen položaj mestni sodnik. Poleg teh pravih funkcionarjev javne oblasti obstoja pa še mestna občina, ki se v začetku vsa posvetu o svojih zadevah, pozneje pa si voli svoj odbor, mestni svet. Sčasoma dobita mestna občina in svet pravico voliti sodnika, ki postane prvi zastopnik mestne avtonomije, kateremu se kasneje pridruži še župan, praviloma predsednik mestnega sveta. Mestna avtonomna oblast je produkt poznega srednjega veka. Njene osnove ostanejo v novem veku več stoletij skoraj nedotaknjene. Povsem pa jo uniči absolutistična država Marije Terezije in Jožefa II.

Število prebivalstva v srednjeveških mestih le izjemoma doseže 20.000 in zaostaja po večini za 5000 prebivalci. Naša mesta so spadala med manjša.

Prebivalstvo se je delilo v glavnem na tri sloje. Plemstvo in duhovščina se ne pečata z meščanskim pridobivanjem. Meščanstvo, socialno plast trgovcev in obrtnikov, tvorijo samostojni podjetniki, ki krijejo svoje potrebe z iznosom lastne obrtne produkcije in trgovine. Mestni proletarijat pa tvorijo dninarji, kajzarji, tovarniki, hlapci itd., ki gospodarsko zavisijo od drugih slojev in jih ne preživlja kaka samostojna meščanska obrt.

Velikega pomena so bili cehi, ki so predstavljali organizacije trgovcev in obrtnikov z namenom ščititi svoj stan in gledati na solidnost v trgovanju in izdelkili. Glavna določba cehovskih statuten je izključitev vseh nečlanov od obrtništva in prodajanje obrtnih izdelkov v mestu, naperjena je proti kmečkim obrtnikom in krošnjarjem.

V borbi mest proti trgovanju kmetov je ostala kmetom predvsem pravica do prodajanja in prekupčevanja vsega kar so sami pridelali. Še bolj je prišel mestni separatizem do izraza v raznih omejitvah tujih trgovcev, katerim se skuša onemogočiti direktni promet. Med najuspešnejša sredstva, s katerimi so prišli meščani do vmesne trgovine, spada skladno pravo. Vsi trgovci namreč, ki pridejo iz tujih dežel, se morajo v nekaterih mestih s svojim blagom ustaviti za določen čas, navadno par tednov in smejo v tem času prodajati blago le tamošnjim meščanom.

Z mestom vstopi v srednjeveško družbo nov faktor, katerega pomen ni samo v njegovi gospodarski funkciji, temveč tudi v tem, ker predstavlja kulturni element največje važnosti, v katerem so nastajale nove ideje, ki nas še danes vodijo in obvladujejo.

Rijavec Vladimir:

O srajci, kranjski specialiteti in mojem prstu

Ne, nikdar bi si ne bil mislil, da bodo kdaj spravljali moje noge v zvezo s katero koli kranjsko specialiteto. Pomislite: noge! Od časa do časa se mi dozdeva, da je bilo vse skupaj sen — pa se spet zavem, da ni na svetu nič nemogočega, in da se vse, kar se še ni zgodilo, vendarle lahko zgodi. Se tudi je! Vas zanima?

Stanovali smo v troje. Za današnje čase nič nenavadnega, posebno za študente ne. Kot najstarejši sem si — vsaj v mislih — lastil nekatere pravice, sicer pa je vladala med nami popolna enakopravnost.

Popolna! Podnevi seveda — ponoči je že bilo malo drugače. Bili smo pač trije ... in postelji le dve. Le dve ... in prav zaradi tega se je zgodilo, kar vam pripovedujem.

Da, bili smo trije: Darinko, Lojze in jaz. Stisnili smo postelji drugo k drugi. Prvi dan sem spal v sredi jaz, drugi dan Darinko, tretji Lojze. Da ni bilo najugodnejše, mi lahko verjamete. Sploh ni šlo drugače, kakor da je imel tisti, ki je spal v sredi, glavo tam, kjer sta imela ostala dva noge. Smola! Pa naposled: nerodni nismo bili in smo si znali pomagati. Predpisali smo si nekak sobni red in se je vsak s častno besedo zavezal, da ga bo do pičice natanko izpolnjeval. Glavni in bistveni paragraf tega reda se je glasil:

„Preden ležeš, si dobro in z milom operi noge!“

Ne bi mogel trditi, da smo si umivali noge preveč radi, tudi častno besedo bi bil kdo prekršil — pa ni bilo prilike. Dobro smo pazili ... predvsem je bil na oprezu tisti, ki ga je čakala ponoči bridka sredina.

Sčasoma, posebno kadar nam je zmanjkalo mila, smo postali kar iznajdljivi. Lojze je privlekel z doma nad vse dolgo nočno srajco, da sva se mu z Darinkom, ko jo je oblačil, pošteno nasmejala. Do tal mu je segala in še čez!

„Saj je v vajino korist,“ nama je zabrusil.

„Kako v najino,“ sem podvomil.

„Ph, kako!“ mi je vrnil zaničljivo. „Noge si bom zavijal vanjo! Se vsaj ne bosta več pritoževala!“

„No, no,“ je prikimal Darinko. „Prav! Vidiš, Lojze, nemara pa je spalna srajca prav zato na svetu in prav zato tako dolga, da si ni treba vsak dan prati nog ... da si jih lepo zavijemo vanjo, kadar ...“

„Čudno, da ne trdiš, da se tudi imenuje, kakor se imenuje, ker si zavijamo noge vanjo“ sem se mu zasmel. „Če naj bo po tvojem, bi že bilo pametno, da jo namesto ‚srajca‘ imenujemo ‚ovijača‘ ... nemara celo ‚zaščitni plašč proti raznovrstnim strupenim plinom‘ ... ali kakor koli.“

Legli smo že in sem menil, da je konec razglabljanja — a Lojzeta kot da je nekaj ščipalo. Ni mu dalo miru.

„Da,“ se je spomnil nenadoma, „čemu se srajca imenuje ravno ‚srajca‘? Kje neki in zakaj so ji nadeli prav to ime?“

„O tem ne bomo razpravljali!“ se je odločno uprl Darinko.

„Zakaj ne bi?“ me je zanimalo.

„Ni pristojno.“

„Prosim, zakaj ne?“ sem vztrajal pri svojem. „Jezikoslovci trdijo, da ima sleherna beseda svoj koren — srajca torej tudi! In če ga ima, ni to nič nenaravnega.“

„Seveda je naravno! Še preveč,“ se je Lojze lomil v smehu.

„Pa?“

„To si trd! Srednješolske klopi imaš že davno za sabo, pa ne znaš niti poiskati besedi korena! ... Vidim ga na prvi pogled!“

„Na prvi pogled...? Aha!“ se mi je posvetilo. „Tako torej!“ — In sem jima na dolgo in široko začel pojasnjevati, da jezikoslovje ni kar tako... da je z njim še precej težje kot je bilo recimo s Kolumbovim jajcem pred Kolumbom... Kakšna umetnost bi bila potem poiskati besedi koren... dognati, kako je nastala, kako se je razvila...?! Kakšna umetnost, prosim lepo? Sploh ne bi bila umetnost!! In jezikoslovje ne bi bila visoko čislana znanost! Kar pogledal bi besedo ter zatrdil: Od tod in od tod izvira, tako in tako je nastala pa amen... in še na misel ne bi nikomur prišlo, da bi se protivil... Pa jezikoslovje je znanost, ... umetnost in ni, da bi se z njim igrali!... In ,srajca‘ tudi! Kar med narod naj gresta, jima bodo že povedali!... Bil sem v Srbiji pri očetovem stricu. Živi tam že polnih trideset let, a slovenski...! In ne le to! Je že načel tako učenih, da sem kar strmел!... O srajci, na primer. Beseda da je pradavnega izvora... malo, malo kasneje da se je rodila kakor smrtni greh. Čudno, kaj ne, pa drži! Ko sta Adam in Eva pojedla jabolko — morda jih je bilo tudi več — ju je angel izgnal iz raja. Baje je vladala takrat jesen, nemara celo zima... ali pa ju je bilo res sram, zato sta oblekla „izrajico“... Jasno vendar: ker sta šla iz raja, sta oblekla izrajico. „i“ v predzadnjem slogu se je sčasoma izrabil. Beseda je pač stara in še sreča, da se ni obrabilo kaj več... da jo sploh še imamo! „i“ se je torej obrabil, — namesto „z“ pa tudi neštetokrat rabimo „s“ (izpremembra — sprememba, izpregledati — spregledati, itd.) in smo dobili iz „izrajice“ današnjo ,srajco‘... Kaj ne, da ni tako lahko niti enostavno!“

Da ni enostavno sta mi pritrdila tudi Darinko in Lojze. Lojze se je celo začel zanimati, kdo me je učil slavistike... in Darinko, ki študira medicino, me je otipaval po čelu ter me silil naj zaspim. Tudi je na tihem prosil gospodinjo, naj skuha vročega čaja. Oba pa sta bila složna, da sem s svojim odkritjem mnogo, mnogo... izredno mnogo doprinesel jezikoslovju.

Pa vrnimo se spet h kranjski specialiteti... prav za prav k našim uredbam, kar se spanja tiče. Vsak večer drugi v sredini... vsak večer umivanje nog. In je šlo v redu, dokler...

Lojze in Darinko sta šla v obiske. Priznam: izrabil sem priliko, ko sem ostal brez nadzorstva. Vlegel sem se, ne da bi bil poprej opravil svojo dolžnost. Saj še slutila ne bosta, sem si dejal... ali pa se bom pretvarjal, da že spim.

Posrečilo se je... Toda ponoči! Kaj vem kaj sem sanjal, — zdi se mi, da nekaj prav lepega — ko me prebudi grozna bolečina na palcu desne noge. Zakričal sem kar se je dalo.

Darinko je v naglici prižgal luč.

„Kaj ti je? Kaj tuliš?... Da se mu le ni zmešalo“, se je obrnil k Lojzetu, ki je v kotu pri omari besno pljuval po zidu in podu... kajmor je pač naneslo. „Sta znorela oba?“

„Ugriznil me je,“ sem potožil.

„Kdo te je ugriznil?“

„Ne vem...“

„In kam? Pokaži!“

Pokazal sem palec, ki se mu je res poznalo, da je nekdo krepko hlastnil po njem.

„Ne razujem?“ je zmajal z glavo. „Kdo naj bi te ugriznil?... Lojze?... Si ga ti Lojze...?“

„Kaj vem... Nič se ne spominjam... Sanjalo se mi je... da, sanjal sem... ah!! O zvrhanem krožniku tople, dišeče kranjske specialitete, ki...“ Lojze je prenehal sredi stavka. V njem je čudno zakrulilo in v obraz je pobledel. „Če mi hitro ne pomagata“, je zastokal, se bo nekaj zgodilo... Tak okus imam kot da sem pregriznil močerada.“

„O čem si sanjal? O kranjski specialiteti?“ je zanimalo Darinka in še preden sem se zavedel, je že bil z nosom pri mojih nogah. „Fej!“ je puhal in odskočil k odprtemu oknu. „Sedaj razujem!“

„Kaj razumeš?“

„To s kranjsko specialiteto seveda! Nog si nisi umil, packa!“

„No... In...“

„In, in...! Še vprašuješ!“

„Kako ne bi“, sem pomislil. „Kakšno zvezo naj imajo moje noge s kranjsko specialiteto?!... Specialitet je mnogo, neskončno mnogo! Škoti so skopuhi, Italijani jedo radi makarone, Hotentoti misijonarje, Kitajci gnili jajca... specialitete, specialitete! Specialitet je mnogo in tudi Kranjci jih imajo nekaj! V prvi vrsti recimo velik rdeč dežnik, vulgo marela, potem nočni pretep s koli, vulgo biks... in nemara še kaj, — toda kaj ima to skupnega z mojimi nogami?! Z mojim palcem?“

V Lojzetu je spet zakrulilo. Obupnejše kot prvič. Nič več ni čakal. V hipu je bil zunaj na hodniku.

Molk.

„Tako držiš besedo“ mi je očital Darinko.

„Kaj pa je tako hudega, če si enkrat... enkrat samkrat nisem opral nog,“ sem se opravičeval.

„Saj vidiš,“ je namignil z glavo proti Lojzetu, ki se je vrnil opotekajočih korakov.

„Kdo te je silil griziti,“ sem vzrožil.

„Sanjalo se mi je...“

„Sanjalo se mu je,“ je povzel Marinko. „In ni čuda, da se mu je! Noge ti dehtijo kakor dobršna porcija ... kaj porcija! ... kakor celo skladišče kislega zelja!“

„Pa še klobasa se je kadila na njem,“ je pojasnil Lojze že nekoliko umirjen, „tako lepa klobasa, da so se mi pocedile sline in sem kar hlastnil po njej ...“

Lojze Zupanc:

Kako je Šokica ujela vraga

(Belokrajinska.)

V Beli Krajini je nekoč živela v revni bajti pod Staro goro Šokica, ki je imela od starosti naguban obraz, da je bil podoben stari, posušeni hruški. Staruha je bila jezljiva ko puran. Gorje tistemu, ki se ji je zameril; zgrdila ga je, da tri dni ni mogel do sape.

Šokica pa je imela hčerko, ki ji je bilo ime Čenčela. Čenčela je bila cvet vsega ženstva v Šokariji; bila je lena in radovedna, da ji daleč naokoli ni bilo para. Ljudje so si šepetali, da se od same lenobe še omožiti noče. To pa najbrž ni bilo res. Ko je bila namreč Čenčela še malo dekletce in ko se je še v sami robači podila okoli domače bajte, ji je nekoč sosedova svinja odgriznila levo uho. Tako je Čenčela samo še z desnim ušesom prisluškovala pogovorom, ki so se v zimskih večerih pletli ob toplih pečeh v sosednjih bajtah. Prisluškovala pa je naskrivaj. V temi je hodila od bajte do bajte, postavala pod okni in vlekla na edino uho besede, da bi nasitila radovednost. Toda nekega večera jo je pri takšnem voglarjenju zalotil sosedov hlapec. Pograbil je v veži kalanco ter jo zalučal Čenčeli pod noge. Zjavkala je in zbežala. Poleno pa ji je priletelo v nogo s takšno silo, da je poslej Čenčela svoj živ dan čotala. To, da je imela samo en uhelj in da je čotala, pa še ni bilo vse, kajr jo je povzdigovalo nad drugimi dekleti v Šokariji, kajti Čenčela je bila že od rojstva škilasta. Mladi Šokci, ki so se tisti čas radi pogovorjali o Šokicah, so se nasmi-

hali, kadar so govorili o Čenčeli takole: „Če stopi Čenčela na prag materine bajte in se obrne proti Gorjancem, gleda z desnim očesom na Smuk, z levim pa v Metliko.“ Potemtakem Čenčela ni bila prikupna na pogled. Vendar, ko je postala godna za možitev, si je tudi ona zaželela moža. Poslala je snubače v vse vasi prav do Kolpe. Včasih se jim je le posrečilo, da so iztaknili ženina, ki Čenčeše še ni poznal. Odpravil se je z njimi na dolgo pot proti Stari gori. Ampak komaj je zagledal Čenčelo, se je obrnil in jo ucvrl nazaj proti domači vasi, kakor da bi mu gorelo pod nogami. In tako se je v nenehnem čakanju na moža Čenčela še bolj polenila. Ni je bilo sile na tem svetu, ki bi jo spravila k delu.

Nekega dne je Čenčelina mati prala perilo. V peči je imela velik lonec kropa. Hotela je z njim politi umazane cunje, toda lonec je bil pretežek za stare kosti. Zato je Šokica poklicala hčerko Čenčelo, da bi ji pomagala izvleči lonec iz peči. Čenčela pa se ni zmenila za materino klicanje. Sedela je na bajtinem pragu, držala prekrižane roke v naročju, zehala od dolgočasje in gledala z desnim očesom na Smuk, z levim pa v Metliko...

Tako se je stara Šokica sama naprezala pri težkem delu, dokler se ji ni posrečilo izvleči lonca iz peči. Ker pa je z burkljami premočno potegnila lonec k sebi, ji je krop pljusknil na roko ter jo oparil. V jezi je Šokica zaklela:

„Da bi te sam vrag zasnužil, Čenčela! Nisi mi hotela pomagati, zato sem se oparila...“

Komaj je Šokica zaklela, se je že zgodilo, kar je v jezi Čenčeli želela. V trenutku je izza vogala prišantal sam vrag in obstal pred začudeno Čenčelo, ki je sedela na bajtinem pragu. Spodvihal si je rep, se z dolgimi nohti popraskal po kosmati buči med rogmi in zajecjal:

„Čenčela, pravkar me je klicala tvoja mati in zaželela, da bi te zasnužil. Zdaj sem tu. Če te noben Šokec noče za ženo, pa mene vzemi. Ali mogoče nisem postaven dečko, a?“

To je dejal in se zarežal, da je pokazal vrsto nagnitih zob.

Čenčela se je vruga prestrašila, da je v hipu skočila pokonci in zbežala v bajto. Povedala je materi kako in kaj, toda stara Šokica je prisilila hčerko, naj nenavadnega ženina povabi v izbo. Še prej ji je naročila, naj ženina po stari belokrajinski navadi poškropi z blagoslovljeno vodo, čim bo prestopil izbin prag. „Vse drugo,“ je rekla, „pa meni prepusti.“

Rečeno — storjeno! Čenčela je povabila vruga v izbo, v kateri so bila vsa okna zaprta. Komaj pa sta Čenčela in nenavadni ženin zaprla izbina vrata za seboj, je stara Šokica, ki je ostala v veži, od zunaj

zaklenila vrata, potegnila iz ključavnice ključ in nastavila odprto steklenico tesno k luknji ključavnice...

Ko je vrag sedel za mizo, je v izbi zasmrdelo po zažgani smoli. Čenčela pa je dejala s priliznjenim glasom: „Oh, zdi se mi, da' nekam čudno dišiš. Čakaj no, da te poškropim z dišečo vodico..."

To rekši je omočila prste v koprivček ob vratih in pričela z blagoslovljeno vodo škropiti vraga.

Vrag je zatulil in se pričel dreti, kakor da bi ga iz kože drli. Skakal je po izbi, da bi ušel. Toda ker so bila vrata zaklenjena in okna zaprta, mu ni preostalo drugega, kakor da se je naredil najhnega in smuknil skozi luknjo ključavnice, da bi se rešil Čenčele in blagoslovljene vode. Ampak to pot se je zares vražje naplahtal! Na oni strani vrat ga je že čakala stara šokica z odprto steklenico. In majhen, kakršen je bil, je vrag namesto na prosto, smuknil v nastavljen steklenico. Stara šokica je brž zamašila grlo steklenice — in vrag je bil ujet.

Zdajci je pričel vrag milo prositi, naj ga ženska izpusti, ona pa ga ni hotela uslišati. Škodoželjno se je smejala in med smehom zanesla vraga v steklenici na vrh Smuka. Tamkaj je steklenico vrgla v grmovje in odšla nazaj v dolino.

Zavržena steklenica z vragom je tamkaj ležala več let. Vrag, ki je bil v njej ujet, se je v tem času od gladu posušil, da je bil od dne do dne manjši. Poginil pa vendarle ni, kajti vrage so od sile trdoživi!

V tistem času, ko je bil vrag v steklenici in ko ni mogel šantati po svetu ter sejati med ljudi grehote, je na zemlji zavladal nebeški mir. Nikjer na vsem širokem svetu ni bilo več nobenih prepirov, ne vojn, ne tatvin in ropov. Tudi vojaki so postali nepotrebni; in lepega dne so vse odpustili domov.

Tako je minilo več let. Potlej je lepega poletnega dne prignal mlad pastir iz smuškega gradu v bližino tistega grmičja grajske ovce past. Ovce so se v miru pasle, pastir pa je legel v senco grmičja, da bi malo zadremal. Iznenada pa je zaslišal za seboj proseč glas:

„Mate, izpusti me iz steklenice, prosim te! Mate, oj Mate!“

Pastir se je ozrl in zagledal v grmovju staro steklenico, v njej pa vraga, ki se je bil v dolgotrajnem stradežu posušil, da je bil podobn suhi češplji. Vzel je steklenico v roke in vprašal:

„Hej, kako pa si ti zašel v steklenico?“

Vrag je potožil: „Stara šokica, Čenčelina mati me je ujela in le-sem zavrgla. Mate, izpusti me..."

„Dobro,“ je rekel pastir. „Izpustim te, ampak prej mi obljubi plačilo.“

„Vse dobiš od mene, kar koli si boš pozelel,“ je obljubil vrag. In v nestrpnem pričakovanju, da bi pastir že hitro potegnil zamašek iz steklenice, je pričel kakor obseden skakati po steklenici.

V smuškem gradu je tisti čas ležala bolna graščakova hčerka. Že leta in leta je ležala, noben človek ji ni mogel pomagati, vsa zdravila je že poizkusila, da bi ozdravela, toda vse zaman. Smuški graščak je obljubljal tistemu vraču, ki bi njegovi hčerki povrnil zdravje, vse svoje premoženje in še hčerko za ženo.

Pastir je to vedel, zato je brž dejal vragu:

„Če mi poveš za zdravilo, ki bi pomagalo hčerki mojega gospodarja, da bo za vavek ozdravela, te izpustim, če mi ne poveš, te pa ne izpustim.“

Vrag je obljubil, da mu bo natrgal čudodelnih rož, ki samo on ve za njih zdravilno moč, če ga brž izpusti iz steklenice. Pastir je izpulil iz steklenice zamašek in vrag je skočil iz svoje dolgoletne ječe. Toda šantač peklenski je bil od sile slab; komaj se je držal na nogah. Pastir mu je dal kos sira in kos debelačnega kruha, da je prišel malo k moči. Šele ko si je utešil glad in se naužil zraka, se je znova napihnil in postal velik kakor treba. Toda pastir, ki se je bal, da bi mu ne ušel, ga je ves čas držal za rep. Šele, ko mu je vrag v dragi za smuškim gradom natrgal čudodelnih rož za bolno graščakovo hčerko, ga je Mate izpustil.

Komaj je bil vrag svoboden, je pograbil steklenico, v kateri je bil dolga leta zaprt in jo s takšno peklensko silo treščil v zid smuške cerkvice, da se je razletela v črepinje. Potlej jo je ocvrl v pekel z naglico, da se je kar bliskalo za njim. K Šokici in Čenčeli pa ga ni bilo nikoli več!

Pastir je nagnal čredo na pristavo, sam pa se je napotil v smuški grad in dal bolni graščakovi hčerki čudodelne rože. Komaj jih je bolnica poduhala, že je ozdravela.

Smuški graščak je držal besedo. Pastirju je dal grad in hčerko za ženo. Tako je smuški pastir postal graščak in lastnik smuškega gradu.

In če se danes spet potepa po svetu vrag ter seje med ljudi prepir, da se v vojnah pobijajo med seboj, pa če so tatvine, ropi in poboji spet postale ljudske razvade, temu nista krivi Čenčela in Šokica! Če bi takrat smuški pastir ne izpustil vraga iz steklenice, bi vsega tega danes ne bilo na svetu.

Komur torej ni všeč, da je na svetu toliko gorja, naj se nikar ne jezi na Šokico in Čenčelo, ampak naj odide v krupeljski grad in potegne mladega graščaka za uho...

Mimogrede naj si še ogleda za cerkvenim zidom na Smuku kup črepinj, ki so ostanek steklenice, v katero je Šokica ujela živega vraga.

Kdor pa ne ve za pot, ki pelje na Smuk, naj povpraša zanjo Šokce pod Staro goro. Le o tistih črepinjah, ki leže za zidom smuške cerkvice, naj molči, kajti sicer mu bodo Šokci pokazali na Smuk takšno pot, da bo moral pred njimi — pobirati podplate. — — —

Z A D R U Ź N I V E S T N I K

Blago za kopalne plašče.

Dobili smo več lepih vzorcev frotirnega blaga za damske kopalne plašče. Kopalne plašče delamo po kroju domačih oblek, ali pa jih ukrojimo kimono ali raglan, ki je morda od vseh krojev še najbolj primeren. Deklice bodo tudi letos lahko nosile samo kratke jopice iz frotirnega blaga namesto dolgega plašča.

Frotirne brisače za kopanje.

Ako nimamo kopalnega plašča ali jopice, nam velika mehka frotirka tudi zelo prav pride. Naša prodajalna se je letos posebno dobro založila s takimi brisačami. Tako lepe, mehke in tople frotirke se pa tudi preje niso izdelovale. Vabimo naše člane, da si o priliki поближе ogledajo te naše brisače. Imamo jih v beli, svetlomodri, roza, drap in zlatorumeni barvi, s širokimi, živimi bordurami ali pa sestavljene iz različnih ujemaajočih se barvah. Kako prijeten je občutek v roki in na koži, ko uporabljamo tako brisačo.

Kreme za sončenje.

Letos smo tudi zalogo krem in drugih toaletnih predmetov izpopolnili. Krem za sončenje imamo več vrst in tudi orehovo olje. Za sončenje moramo vedno uporabljati samo prvovrstno maščobo. Nikoli pa se ne smemo izpostavljati močnim

sončnim žarkom, ne da bi si preje zavarovali kožo z lahko plastjo kake maščobe. Mnogokrat uničijo močni sončni žarki kožo tako zelo, da se sežgana zgornja plast nikoli več ne oživi. Tu ne pomaga pozneje nobeno zdravlilo več.

Kovčegi za potovanje.

Na zalogi imamo kovčege vseh vrst in vseh velikosti. Posebno priporočamo kovčege iz črnega laka. Ti kovčegi so prav tako trpežni kakor iz navadne impregnirane lepenke, so pa veliko lepši in stopimo z njimi lahko v najboljši hotel. V isti kvaliteti imamo male ročne kovčege v preparirani lepenki in v različnih barvah pa male weekend kovčege.

Naše članice opozarjamo na lepe velike damske torbice, ki so zdaj tako zelo moderne. Te torbice so se izkazale zelo praktične. Nič več nam ni treba nositi v roki malih zavitkov in nič več se nam ni treba bati, da jih bomo izgubile. V veliko moderno torbico spravimo lahko vse male stvari, ki smo jih preje morale nositi v rokah, ali pa kje drugje. Take torbice zaležejo za male kovčege, samo da so lahke in jih lahko nosimo na rokah. Pri nas jih imamo v vseh obstoječih barvah: v črni, rjavi, rdeči, drap in zlatorumeni barvi. Velika je tudi izbira drugih damskih malih torbic. Mnogi tudi še ne vedo, da imamo v naši združni prodajalni razen šolskih aktovk tudi fine aktovke za gospode. Take aktovke obstojajo samo v črni in temno rjavi barvi. Narejene so iz najfinejšega

mehkega usnja, podložene s svilo in razdeljene v predale.

Balonska svila za plašče.

V deževnih in hladnih poletnih dneh je letos zelo moderno nositi plašč iz balonske svile. Še posebno primeren pa je tak plašč za potovanje v avtu, vozu ali na železnici. Pri nas imamo to blago v fini kvaliteti in vabimo naše člane, da si ga o priliki ogledajo.

VINO V ZADRUŽNIH OKREPČEVALNICAII.

V zadružnih lokalih imamo po večini stare goste, to je take, ki poznajo kakovost vina in si žele le naravno in zdravo kapljico.

V naših kletah imamo le taka vina, kakršna vinogradniki v Dalmaciji, Srbiji, Štajerski in Sloveniji sami pridelajo.

Če je vinska letina slabejša, je naravno vino kislikasto, če pa je dobra letina, je močnejše in boljše.

Mešanje vin izvršujejo vinski trgovci in gostilničarji, ki imajo za to veselje in prakso in ki imajo take goste in odjemalce, ki vina ne poznajo. Zadruga nima namena in ne potrebe, da bi dobra naravna vina kvarila, mešala in rezala. Za naše člane bomo točili le zdravo in naravno vino.

Sedaj imamo veliko izbiri vin, in sicer: Dalmatinsko belo in opolo po 10 din, cviček po 10 din, štajersko po 12 din, štajerski muškatni silvanec po 14 din, srbsko župsko po 12 din, hamburger po 14 din itd.

DRVA.

Zadruga je dobila v okolici Novega mesta in Mokronoga večjo količino lepih, zdravih bukovih drv in priporočamo članom, da si jih nabavijo že v poletnih mesecih ko so suha.

Pripominjamo, da bomo prodajali drva zimske sečnje 1938/39 brez okroglic, ali mešanice s starimi drvmi ali manjvrednimi drugimi vrstami lesa.

Cene ostanejo iste kot do sedaj.

Nekateri člani pripovedujejo, da prodajajo lžanci drva ceneje, ne povedo pa, da merijo lžanci drva po svoje, to je pičlo in se je že marsikdo pri takem nakupu močno urezal. Priporočamo članom, da si drva na licu mesta ogledajo.

Drva so zložena na prostoru poleg prodajalne v Šiški in jih bomo takoj po naročilu dostavljali.

IZ KREDITNE ZADRUGE.

Članstvu Kreditne zadruge uslužbencev drž. žel. z o. j. v Ljubljani.

Da vzbudi smisel za štednjo tudi med deco svojega članstva, razpisuje podpisana Kreditna zadruga kakor lansko leto, tako tudi letos 20 nagrad, in sicer:

10 nagrad za učence(ke) višjih razredov srednjih šol po din 100.— in

10 nagrad za učence(ke) nižjih razredov srednjih šol po din 50.—.

Merilo za priznanje teh nagrad bo uspeh, ki ga bo učenec (učenka) dosegel v šolskem letu 1938/39.

Nagrajenim učencem(kam) bo izdana hranilna knjižica naše zadruge z vpisano vlogo v višini nagrade, katera vloga pa bo ostala vezana do 21. starostnega leta.

Prošnje za te nagrade je vložiti skupno s šolskim izpričevalom za leto 1938/39 do 15. julija t. l. **Upravni odbor.**

BOLGARSKI ŽELEZNIČARJI — ZADRUGARJI V LJUBLJANI.

Dne 11. maja 1939 so se na potu v Italijo ustavili v Ljubljani bolgarski železničarji - zadrugarji. Med potjo so posetili tudi Beograd in Zagreb. Povsod so se intenzivno zanimali za zadružni pokret v naši državi, posebno med železničarji.

Bolgarske tovariše - železničarje, katerih je bilo 38 iz vseh mest Bolgarije, so sprejeli naši železničarji - zadrugarji. Po mali zakuski, ki jim jo je nudila naša zadruga po dolgem potu, so bolgarski zadrugarji temeljito pregledali vse naše prodajalne v Ljubljani.

O poslovanju, organizaciji in uspehih naše železničarske zadruge so se bolgar-

ski tovariši nadvse pohvalno izrazili. Zanimali so se posebno za naše specialno železničarske težnje v združnem delovanju in ugotavljali, da se tudi na Bolgarskem pojavljajo iste nepravilnosti kot pri nas glede prevoza robe.

Zvečer je bil še prijateljski sestanek z ostalimi železničarji članov U. J. N. Ž. B. ter pevci „Sloge“. Vsi zadovoljni so nas bolgarski združniki zapustili ter nadaljevali svojo pot v inozemstvo.

IZ UPRAVE.

Konstituiranje uprave.

Upravni odbor se je konstituiral na seji dne 17. maja tako-le: predsednik: g. Klebel Emil, podpredsednik: g. Juh Leopold, tajnik: g. Luschützky Josip. V ožji poslovni odbor so odrejeni: gg. Klebel, Juh, Luschützky, Lavrič, Artič in Brečelj.

V nadzornem odboru se je pa izvolil na seji dne 17. maja za predsednika g. Furlan Josip, za podpredsednika g. Frole Ivan, za tajnika g. Feldin Hinko.

Poslovanje v združnih trgovinah in pisarnah.

Naše člane smo že večkrat opozarjali, kako naj postopajo, ako imajo pri nakupovanju pritožbe glede blaga ali postrežbe. Sicer pritožb ni veliko, iz česar lahko sklepamo, da so člani v splošnem zadovoljni. Umevno pa je, da so v tako velikem obratu kot je naš, nedostaki možni. Vodstvu zadruga je mnogo na tem, da se taki nedostaki popolnoma odpravijo. To pa je le mogoče, če jih člani takoj in na pravem mestu prijavijo, to je, da se obrnejo na poslovodjo ali odbornika; potem naj bodo prepričani, da se bo vsaka upravičena pritožba tudi takoj obravnavala in nedostatek odpravil.

Člane naprošamo, da v svojem interesu, pa tudi v interesu zadruga in njenega ugleda v tem smislu sodelujejo, da bo v naših prodajalnah in pisarnah vladal red, kakršnega vsi želimo. Kritike, pa bodisi tudi upravičene, ki se iznašajo po ulici, po uradih, napram nečlanom ali nasprotnikom združništva, niso umestne.

Vsak član se mora zavedati, da je za druga naša skupna last in da je njegova pravica in dolžnost, da jo čuva in brani in z dobrohotnimi prigovori, nasveti in predlogi prispeva k njeni izpolnitvi, k redu in disciplini v pogledu njenega poslovanja.

IZ UREDNIŠTVA.

Naš „Zadrugar“ je zaključil ta mesec 15. leto svojega izhajanja. Tekom tega časa se je razvil v revijo, ki dostojno predstavlja združni pokret med slovenskimi železničarji.

Naloga našega glasila ni lahka. Potrebe in želje članstva glede njegove vsebine so tako različne, da jih pri najboljši volji uprave, urednika in sodelavcev ni mogoče v vsem zadovoljiti. Zato je bila in bo morala še vnaprej ostati naša tendenca, da bodi vsebina čim pestrejša, tako da bo vsak v glasilu našel vsaj nekaj, kar ga zanima.

Uredništvo je že svoj čas izrazilo željo, da bi članstvo čim bolj aktivno pri urejevanju lista sodelovalo; bodisi s prispevki, bodisi z nasveti. To željo danes ponavljamo, hkrati pa prosimo, da naj ne bo zamere, če ne moremo vsega priobčiti, kar prejmemo. Ker je obseg likta omejen, naj bodo prispevki čim krajši in po svoji vsebini takšni, da bodo zanimali čim širši krog čitateljev.

To priliko uporabljamo, da se našim sodelavcem najtopleje zahvalujemo in jih prosimo za nadaljnjo naklonjenost.

„Zadrugar“ izhaja mesečno 20tega in stane celoletno 24 Din. Posamezna številka 3 Din. Naroča in reklamira se pri upravnem odboru N. Z. U. D. Ž., Ljubljana, Masarykova cesta, kamor se pošiljajo tudi dopisi. — Odgovorni urednik: Dr. Benko Leopold, Tyrševa cesta št. 89. — Tiskali J. Blasnik nasled., Univerzitetna tiskarna in litografija, d. d. v Ljubljani. — Odgovoren L. Mikuš.

Nabavljalna zadruga uslužbencev drž. železnic, r. z. z o. z. v Ljubljani

CENTRALA: LJUBLJANA, MASARYKOVA CESTA 17 • TELEFON ŠT. 46-52 IN 46-53

PRODAJALNE

Ljubljana:

Glav. kol., Masarykova cesta 17, telefon št. 4652-3
Gor. kol., Bleiweisova cesta 35, telefon št. 4651

Maribor:

Koroški kol., Frankopanska c. 34, telefon št. 2061
Glav. kol., Aleksandrova cesta 42., telefon št. 2825

Jesenice: Prešernova, telefon št. 606

Prodajamo samo članom.

CENIK št. 6

Obračunske cene veljavne od 21. junija 1939 naprej.

Zadruga si pridržuje pravico, objavljene cene med mesecem znižati event. zvišati.

Na reklamacije se oziramo le takoj ob prejemu blaga.

Mlevski izdelki

Moka Ogg	kg	3:10
„ Og	„	3:10
„ št. 2	„	3:—
„ št. 5	„	2:80
„ ajdova	„	5:—
„ koruzna	„	2:—
„ „ krmilna	„	1:20
„ pšenična krmilna	„	1:65
„ ržena	„	2:75
Otrobi, pšenični debeli	„	1:65
„ „ drobni	„	1:40
Zdrob, činkvantin	„	3:25
„ koruzni	„	2:50
„ pšenični	„	4:—
Žikin zdob ¼ kg	zav.	6:50

Testenine

Domače

Fidelini	kg	7:—
Krpice	„	7:—
Makaroni	„	7:—
Polži	„	7:—
Rezanci	„	7:—
Špageti	„	7:—
Zvezdice	„	7:—

Jalčne

Makaroni	kg	10:—
Polži	„	10:—

Jalčne v kartonih

Makaroni	kg	11:—
Špageti	„	11:—
Jajnine vseh vrst	„	17:—
A. C. „ „	„	18:—

Riž

Carolina	kg	12:—
Ia	„	9:—
Ila	„	7:50

Deželni pridelki

Čebula, egiptovska	kg	5:—
Čebula, pražena „Cepo“	doza	6:—
Česen	kg	10:—
Fižol, prepeličar	„	4:—
„ beli	„	4:—
Grah zelen	„	11:—
Ješprenj	„	4:—
Ješprenjček	„	7:—
Kaša	„	3:75
Koruzna, debela	„	1:55
„ činkvantin	„	2:40
Krompir	„	Dnevna cena
Leča, Ia	„	11:—
„ domača	„	5:—
Piča za kure	„	2:25
Ptičja hrana	„	8:—
Tropine, lanene mlete	„	2:60
Ječmen	„	2:30
Oves	„	2:40
Proso	„	2:50
Pšenica	„	2:20
Slive suhe bosanske	„	9:50

Sadje južno, sušeno in sveže

Rozine, Ia	kg	14:—
Rozine, Ila	„	12:—

Lešniki, tolčeni	kg	43:—
Limone	kom.	1:—
Mak plavi	kg	17:—
Mandeljni, Ia	„	52:—
Rožiči, celi	„	6:—
Rožičeva moka	„	6:—

Sladkor

Kocke	kg	15:50
Sipa, drobna	„	14:—
„ debela	„	14:10
V prahu	„	15:75
Bonboni	„	25:—
„ Fourres, Ia	„	40:—
„ „ Ila	„	30:—
Bonboniere	kom.	po izb.
Kandis	kg	24:—
Margo slad	„	44:—
Šumeča limonada	kom.	1:—

Sol

Fina	kg	4:—
Morska	„	2:75

Kava

Perl	kg	74:—
Portoriko	„	82:—

Tudi blago, pri katerem cena ni označena, imamo v zalogi

Surova, Ia	kg	71—
„ IIa	„	63—
Viktorija	„	60—
Žgana	„	83—
„ Rio	„	73—
„ Special	„	95—
Hag, mali	zav.	14—
„ veliki	„	27—

žitna kava

Ječmenova, slajena, za-		
družna	kg	11—
Ječmenova, zadružna . .	„	7-50
Ržena, slajena, zadružna .	„	12—
Dr. Pirčeva	„	12-50
Kneipp	„	13-50
Perola	„	13-50
Proja	„	9—
Žika	„	13—

Ostale kavine primesi

Cikorija Franck à ½ kg	kg	18-50
„ Franck à ¼ kg	„	19-50
„ Favorit à ½ kg	„	16—
„ kolinska à ½ kg	„	18-50
„ kolinska à ¼ kg	„	19—
Enrilo	„	21—
Figova kava	„	23—
Redilna kava	„	21—

Mast

Mast Ia	kg	19—
„ v dozah	doza	100—
Ceres bel	kg	25—
„ rumen	„	25—
Čajno maslo Ia gorenjsko	„	36—
„ „ štajersko	„	32—
Kuhano maslo	„	32—

Mesni izdelki

Carsko meso	kg	21—
Hrenovke	kom.	2—
Jezik, goveji	kg	24—
„ svinjski	„	24—
Kare brez kože	„	23—
Kračje	„	13-50
Kranjske klobase	„	3-50

Meso, prekajeno, vratina	kg	21—
Prsni vršci	„	17—
Reberca, brez kože . . .	„	19—
Salama, krakavska . . .	„	24—
„ letna	„	21—
„ milanska	„	54—
„ mortadela	„	25—
„ navadna	„	12—
„ ogrska	„	54—
„ pariška	„	22—
„ posebna	„	22—
„ tirolska	„	22—
Slanina, hamburška . . .	„	23—
„ krušna	„	20—
„ papricirana	„	21—
„ prekajena, deb.	„	22—
„ soljena	„	20—
„ tirolska	„	23—
Svinjske glave, brez kosti	„	14—
Svinjski parklji	„	8—
Šunka, domača, kuhana . .	„	45—
„ praška	„	24—
„ zvitá	„	23—

Ribe — pastete

Rusi	kom.	1—
Sardele, očičene, v olju	„	—75
Sard. obr. s kaper., mala	doza	5—
„ „ „ „ velika	„	8—
Sardine	„	6-50
„	„	5-50
„	„	3-25
„	kom.	1-25
Slaniki	„	2-50
Pašteta, jetrna	doza	5—
„ sardelna	„	6—
„ zakuska	„	2—
Guljaž, goveji	„	7—
Vampi	„	7—

Delikatese

Citronat	kg	100—
Naš čaj	zav.	6—
Čaj v dozah	vel. doza	30—
„ „ „ „ mal. „	„	17—
„ „ zavitkih	zav.	4—
„ „ „	„	8—
„ „ „	„	9-50

Čaj v zavitkih	zav.	18—
„ brazilski „Mate“ . . .	„	3-50
„ odprti	kg	140—
Čokolada à ¼ kg	tabl.	10—
„ „ 1/10 „	„	4-50
„ „ 1/20 „	„	2-50
„ „ z lešniki	kom.	1—
„ „ „ 1/10 kg	tabl.	6-50
„ „ „ 1/5 „	„	12—
„ mlečna 1/14 kg	„	5—
„ „ 1/7 „	„	10—
Drobtine	kg	6—
Gorčica	„	17—
„	koz.	6-50
Jajca, štajerska, dnevna		
cena		

Na progo jih ne moremo pošiljati.

Guljaž ekstrakt	zav.	3-50
Juhan, mali	stekl.	9-50
„ veliki	„	20—
„ na drobno	dkg	1-30
Kaaba, redilna kava čok.		
okusa	vel. zav.	14—
Kaaba, redilna kava čok.		
okusa	mal. „	7—
Kakao, holandski	kg	50—
„ I	„	35—
Kapri	„	50—
Keksi v zavitkih	zav.	6—
„ „ „ à 1 kg	„	18—
„ na drobno	kg	18—
„ v pločev. dozah	doza	24—
Kruh črn in bel	štruca	2—
Kumarce, kozarec	30— do 56—	
Kvas	kg	38—
Maggi, mali	stekl.	12—
„ srednji	„	18-75
„ veliki	„	31-50
„ na drobno	dkg	1-60
„ kocke	kom.	1—
Marmelada, jabolčna . . .	kg	19—
„ „ doza		
à 1 kg	„	20—
Marmelada, marelična . . .	„	29—
„ „ doza		
à 1 kg	„	30—
Med, cvetlični	„	17-50
„ ajdov	„	17-50
„ cvetlični, mali koz. kom.		11—
„ „ vel. „	„	21—
„ „ mali lonč. „	„	1-50
„ „ sred. „	„	4—
„ „ vel. „	„	7—
Desert šnite	„	1—
Napolitanke, dolge	„	1—
„ „	zav.	15—
Oblati	„	15—
Otroški piškoti	„	15—

Tudi blago, pri katerem cena ni označena, imamo v zalogi

Ovomaltine, mala . . . doza	10-50
„ srednja . . . „	24—
„ velika . . . „	43—
Paradižniki, 1/5 kg . . . „	4-25
„ 1/2 „ . . . „	10—
„ 1 „ . . . „	19—
Sir, Jason kom.	1-25
„ „ „ škatl.	7—
„ emendolski, la . . . kg	26—
„ Parmezan „	75—
„ stiški „	26—
„ trapistovski „	20—
„ edamski „	27—
Soda, jedilna „	20—

Pudingi in pecilni praški

Citronin prašek za puding zav.	2-50
Čokoladna krema . . . „	3-50
Čokoladni prašek za puding „	2-80
Malinov prašek za puding „	2-50
Mandelnov prašek za puding „	2-50
Pecilni prašek „	1—
Pripomoček za vkuhanje „	2—
Rumenilo „	1—
Vanilijeva krema „	3—
Vanilijin prašek za puding „	2-50
Vanilijin sladkor „	1—
Zmes za šartelj „	12—

Dišave

Cimet, cel in zmlet . . zav.	3—
Ingver „	3—
Janež „	2-50
Kamilce kg	30—
Klinčki (žbice), celi in zmleti zav.	2-50
Korjander „	2-50
Kumna „	2-50
Lavorjevo listje „	1—
„ zrnje „	1—
Majaron kg	65—
Muškatov cvet zav.	3—
Muškatovi orehi kom.	—60
Paprika, huda zav.	3—
„ sladka „	3—
Piment, cel in zmlet . . „	2-50
Poper, „ „ „ „	3—
Vanilija v šibkah velika kom.	3—
Žafran zav.	1—

Tekočine

Kis za vlaganje l	4—
„ nav., dvojno močni . . „	3-50
„ vinski „	5—
Olje, bučno „	14—
„ italijansko „	20—

„ namizno l	14—
„ olivno „	19—
„ „ la „Medicinal“ . . . „	22—
Francosko žganje, mala stekl.	10—
„ „ srednja „	24—
„ „ velika „	48—
Brandy, à 0'17 l „	—
„ „ 0'35 l „	28—
„ „ 0'70 l „	46—
Liker, Balkan, grenki . . . l	42—
„ „ sladki „	42—
„ Pelinkovec „	37—
„ razni „	38—
Rum la, à 1/2 l stekl.	34—
„ la, „ 1 l „	58—
„ la, „ 1/2 l „	24—
Esenca za liker „	5—
Rumova esenca „	8—
Žganje, borovničar, à 1/2 l . . „	24—
„ brinjevec, „ 1/2 l . . . „	21—
„ hruševac, „ 1/2 l . . . „	21—
„ slivovka, „ 1/2 l . . . „	19-50
„ tropinovec, „ 1/2 l . . . „	21—
Vino, belo, štajersko . . . l	12—
„ Muškat. Silvanec „	14—
„ Hamburger „	14—
„ Župsko, črno „	12—
„ cviček „	10—
„ belo, dalmatinsko . . . „	—
„ Opolo „	26—
„ Prošek „	30—
„ Vermut „	30—
Malinovec, à 1/2 l stekl.	14—
„ odprti kg	18—
Radenska voda 14/10 l . . . stekl.	7—
„ „ 1/2 l „	3-50
Rogaška voda 14/10 l „	7—
„ „ Donati 1 l „	6-50
Grenka voda Fr. Jožefova . . . „	11—

Potrebščine za perilo

Mila

Hubertus, sivo kg	9—
„ navadno „	11—
„ terpentin „	12—
Merima „	12—
Sunlight zav.	2—
Schicht, navadno kg	12—
„ terpentin „	13—
Zlatorog, navadno „	11-50
„ terpentin „	13—

Pralni praški

„Ena“, milne luske . . . kg	35—
„Henko“ soda zav.	2-50
Lux „	4-50
Perion „	4-50
Persil „	5—
Radion „	5-25
Snežinka „	4-50

Ženska hvala zav.	2-50
Radost peric „	2-50
Teksil „	2-50

Druge potrebščine

Soda za pranje kg	2—
Lug „	3-75
Boraks zav.	2-50
„ carski škatl.	5-75
Škrob rižev „	5—
„ „ zav.	1-50
Plavilo v kockah „	2-50
Plavilni papir „	1-50
Pralni stroji, leseni, mali kom.	13—
„ „ „ vel. „	14—
Pralni stroji, pločev. mali „	15—
„ „ „ vel. „	17—
Vrvi za perilo . . . 15 m	Cene po kvaliteti
„ „ „ . . . 20 m	
„ „ „ . . . 25 m	
„ „ „ . . . 30 m	
„ „ „ . . . 35 m	
„ „ „ . . . 40 m	20—
Obešalniki za sušenje perila kom.	
Ščipalka za perilo „	—25

Toaletni predmeti

Milo, Bobi malo kom.	2—
„ „ veliko „	4—
„ Favorit „	8—
„ 7 cvetic „	7-50
„ Glicerin „	5, 9
„ kopalno . . . vel. „	12—
„ kopalno . . . mal. „	7-50
„ Karbol „	4—
„ mandeljnov „	6-50
„ Marija „	10—
„ Olivia mali „	4-50
„ „ vel. „	7—
„ domače „	4-50
„ Osiris „	6—
„ otroško „	8—
„ za roke „	4-50
„ Speick „	8—
„ za britje la „	8—
„ „ „ la tuba	2-50
Cimean „	6-50
Chlorodont „	6-50
Doromat „	8-50
Kalodont mala „	6-50
„ vel. „	12—
Odol mala stekl.	22—
„ sred. „	35—
„ vel. „	65—
Olje, orehovo, pristno . . . „	8—
Olje za sončenje in ma- sažo „	6—
Ustna voda Cimean „	18—
Kolonska voda . . . mala „	13—
„ „ . . . vel. „	24—

Tudi blago, pri katerem cena ni označena, imamo v zalogi

Esenca za kolonsko vodo	stekl.	16.—
Krema za kožo Cimean	doza	10.—
Krema za kožo Elida	nočna tuba	13.—
Krema za kožo Elida	dnevna "	12.—
Nivea krema	doza	10.—
Uran	"	10.—
Parfum	stekl.	16.—
Puder Elida	škatl.	10.—
Vazelin	doza	6.—
Šampon	zav.	3.—

Potrebščine za čevlje

Krema, črna	mal. škatl.	5.—
"	sred. "	6.—
"	vel. "	12.—
"	rjava	5.—
"	rumena	5.—
"	bela	3.—
"	sortirana	4.—
Mast za čevlje, črna	"	4.—
"	rjava	2.—
Belin	"	2.—
Olje za mazanje podplato	stekl.	8.—
Krtače za blato	kom.	4.—
"	mazanje	1.50
"	svetlenje	12.—
Vežalke, črne, kratke	par	1.25
"	srednje	1.50
"	dolge	1.75
"	rjave, kratke	1.25
"	srednje	1.50
"	dolge	1.75
"	usnjene, črne	2.—
"	rjave	2.—

Razno

Brusači	kom.	13.—
Celofan, papir	zav.	2.50
Čistilo za parkete	mal. doza	10.—
"	vel. "	20.—
Črnilo	stekl.	3.—
Flit	mal. doza	16.—
"	vel. "	29.—
"	s škropilko	kart. 51.—
"	škropilka	kom. 22.—
Grafit	"	—50
Hobby, prašek	zav.	4.—
Kadilo	kg	30.—
Kolofonija	"	7.50
Kladiva za meso	kom.	12.—
Kolesa moška, kromirana	1150-do1450-	
"	damska, kromir.	1150-do1550-
"	moška, poniklj.	kom. 1200-
Plašči za kolesa	"	60.—
Zračnice za kolesa	"	16.—
Likalit	zav.	3.—
Krtače za obleko	kom.	16.—
"	parkete	27.—

Krtače za ribanje	kom.	4.—
"	la	5.—
Krtače za roke	"	2.50
"	roke, dvostr.	5.—
"	zobe, male	8.—
"	velike	12.—
„Mali sadjar“	knjiga	5.—
„Mali vrtnar“	"	5.—
Metle, male	kom.	6.50
"	velike	10.—
Metlice, otroške	"	5.50
"	za obleko	6.—
"	posodo	1.50
Morska trava Ia	kg	4.—
Muholovci	kom.	—75
Nagrobne lučke	kart.	10.—
"	v keram.	
lončkih	kom.	3.75
Nočne lučke	škatl.	1.75
Obešalniki, mali	kom.	2.50
Olje za šivalne stroje	stekl.	4.—
Omela, bombažna	kom.	32.—
"	mala	12.—
"	za parkete	24.—
Omelčka za čiščenje steklenic	7.50 do 15-	
Pasta za peči	škatl.	3.—
Peharji, srednji	kom.	4.—
"	veliki	4.50
Peresniki	"	2.—
Pergament papir	pola	1.—
Pesek za email posodo	zav.	1.—
"	"	1.50
"	"	2.—
"	alum.	2.50
Pile, trioglate srednje	kom.	5.—
"	velike	5.50
"	plošnate, male	9.50
"	srednje	11.—
"	velike	13.—
Platn. vreč. za ca 8 kg	"	5.—
"	15 kg	8.—
"	25 kg	11.50
"	45 kg	16.50
Prašek za čiščenje zlata		
in srebra	zav.	3.25
Prazne pušice	kom.	5, 10
Predpražniki Ia	16-	do 49-
"	Ila	kom. 10.—
"	IIIa (slama)	" 4.—
Prijatelj gospodinj (za štedilnik)	"	110-
Rahljači, brez ročaja	"	12.—
"	z ročajem	15.—
Semena zelenjadna	zav.	1.—
"	cvetlična	1.—
"	grah, fižol	1.—
Sidol	kom.	5.50
Svitol	"	4.80
Sita patent	"	20.—
Snažilne gobice za posodo	"	1.50

Solnice, lesene	kom.	9.—
Stručnice, male	"	6.—
"	velike	8.—
"	srednje	7.—
Sukanec, bel, črn		
št. 10—12	valj.	4.50
Sukanec, bel, črn		
št. 16—36	"	3.50
"	40—60	2.75
Sveče, dolge	zav.	6.—
"	kom.	1.25
"	kratke	6.—
"	kom.	—75
Svinčniki, navadni	kom.	1.50
"	tintni	3.50
Šivanke	zav.	1.50
Šmirkovo platno, belo	pola	1.50
"	sivo	2.—
Sparklet steklenice	kom.	150-
"	patroni, polni	4.50
"	prazni	2.50
Sted Regulator obroči:		
160—220 mm	"	60.—
230—240	"	75.—
Sted Regulator plošče:		
18×12 col	"	115.-
21×12	"	120.-
Tepači, mali	"	8.—
"	srednji	13.—
"	veliki	18.—
Umetno gnojilo	kg	2.—
Vim	zav.	2.50
Vžigalice	"	10.—
"	škatl.	1.—
Zobotrebeci	zvez.	—25
Jedilni pribor, navadni, alpaka in kromiran	Po izbiri	

Kurivo

Drva, bukova, cela	Po dnevni ceni
"	
"	
"	
Premog, trboveljski, kosovec	Po dnevni ceni
Dovoz se pri kurivu posebej zaračuna.	

Velika izbira manufakture, perila, nogavic, rokavic, galanterijskega blaga, dežnikov, klobukov in preprog. Emajlirana kuhinjska posoda, vse vrste porcelana, stekla, žarnice itd.

Naša prodajalna na Jesenicah prodaja poleg špecerije tudi vse galanterijsko blago.

Naprošamo člane, da prilagajo k naročilu platnene vrečice za vse drobno blago. Vrečice lahko dobite v vseh naših prodajalnah po nizki ceni.

Svetujemo, da hranite vse mlevske izdelke odprte na zračnem in hladnem prostoru.